

Situació

Servei d'Estudis Econòmics

Gener 2009

L'entorn global es deteriora, com a conseqüència de problemes interrelacionats en el sistema financer internacional i de la caiguda de l'activitat

En aquest context d'elevada incertesa, l'ajust de l'economia catalana continuarà intensificant-se en 2009

El sector d'automoció català: més que un ajust cíclic?

Índex

Data de tancament: 8 de gener de 2009

1. En resum	2
2. Catalunya, intensificació de l'ajust en un entorn que es deteriora ràpidament	4
Requadre 1. Enquesta d'Activitat Econòmica de Catalunya, quart trimestre de 2008	14
3. El sector de fabricació de material de transport: deteriorament cíclic o ajust estructural? Un enfocament en l'economia catalana	18
Requadre 2. Estructura productiva a Catalunya: protagonisme secular de la indústria	22
4. Anàlisi provincial: Girona	28

Han elaborat aquesta publicació:

Rafael Doménech	34 91 537 36 72	
Anabel Arador	34 91 537 55 67	ana.arador@grupobbva.com
Miguel Cardoso		mcardoso@bbva.cl
Julián Cubero		jcubero@grupobbva.com
Juan Ramón García	34 91 374 33 39	juanramon.gl@grupobbva.com
Ignacio González-Panizo	34 91 538 63 50	ignacio.gonzalez-panizo@grupobbva.com
Daniel Navia	34 91 537 83 51	daniel.navia@grupobbva.com
Virginia Pou	34 91 537 77 23	virginia.pou@grupobbva.com
Jorge Rodríguez-Vález	34 91 537 48 90	jorge.rv@grupobbva.com
Nicolás Trillo	34 91 537 84 95	nicolas.trillo@grupobbva.com

1. En resum

Durant el segon semestre de 2008 es va observar un deteriorament significatiu de l'entorn econòmic internacional rellevant per a l'economia catalana. La incertesa respecte a la solvència i viabilitat d'alguns participants del sistema financer mundial va portar els Governos i Bancs Centrals a actuar de forma decisiva i coordinada, dotant de capital i liquiditat a part del sistema financer i anunciant paquets fiscals importants que han aconseguit tranquil·litzar i estabilitzar, encara que només parcialment, els mercats. Tot i així, la consolidació d'un escenari de major incertesa sobre l'activitat econòmica, la disminució de la confiança de les llars i de les empreses i l'augment en les primes de risc han fet que s'hagin corregit les expectatives de creixement a la baixa per als principals socis comercials de l'economia catalana. D'aquesta manera, 2009 serà un any de recessió mundial, on els principals blocs econòmics (EEUU, UEM) presentaran taxes de creixement negatives.

Aquest deteriorament en les perspectives sobre l'economia mundial troba a l'economia catalana immersa en un clar i significatiu procés d'ajustament que es va intensificar durant la segona meitat de 2008. D'una banda, el creixement de la despesa privada manté una tendència negativa, afectat per un empitjorament en les expectatives sobre el creixement de la renda disponible de les famílies, que s'explica en part per factors clau com l'augment en els costos de finançament o l'increment en els preus de l'energia. No obstant això, la font de major incertesa ha estat el significatiu ajustament observat en l'ocupació, l'origen del qual prové de la forta caiguda en l'activitat del sector de la construcció, que sembla afectar cada vegada més a la resta de l'economia, com ho mostren les Enquestes de BBVA sobre Activitat Econòmica i Tendències de Negoci i Despesa.

L'extensió de la crisi a nivell mundial és especialment important per a Catalunya a causa de la seva exposició a sectors exportadors de béns i serveis. D'aquesta manera, a la reducció observada en el creixement de la demanda interna s'ha d'afegir, en sectors com la indústria o el turisme, un deteriorament addicional, producte de condicions menys propícies per a la demanda per part dels principals socis comercials de l'economia catalana. Un exemple d'això el trobem en el sector de l'automòbil, on la caiguda esperada en la producció i l'ajustament en l'ocupació serà significativa. En general, aquesta major incertesa respecte a les vendes, juntament amb l'increment en les primes de risc i una disminució en la demanda davant l'augment dels costos de finançament donarà lloc a una caiguda en el conjunt de la inversió durant 2009.

Com a conseqüència d'aquest diagnòstic, s'espera que el procés d'ajustament en l'economia catalana s'intensifiqui durant el 2009, el que vindria acompanyat d'un cost elevat en termes d'ocupació. Referent a això, les nostres previsions apunten a què la caiguda de l'economia catalana serà més forta que la de la resta d'Espanya, determinada principalment per una disminució en el creixement de la demanda interna, però amb una contribució positiva del sector extern (encara que amb caigudes de les exportacions).

De tota manera, existeixen elements de suport importants que podrien ajudar a disminuir la caiguda esperada. Per exemple, la reducció en el preu de l'energia hauria de consolidar-se en 2009, el que ajudaria a contenir parcialment la disminució de la renda disponible real de les famílies i a reduir de manera important la inflació a Catalunya i en el conjunt de la UEM. Aquesta reducció de la inflació juntament amb la ralentització esperada en l'activitat

comportarà una baixa addicional en els tipus d'interès per part del Banc Central Europeu durant els pròxims trimestres, el que reduirà la càrrega financera del sector privat. Encara més, els plans d'ajuda i de reactivació econòmica implementats pel Govern espanyol i per la Generalitat podrien ajudar a disminuir els costos de finançament i estimular parcialment la demanda agregada amb les mesures d'inversió públiques aprovades. En qualsevol cas, la incertesa respecte a l'impacte i consolidació de tendències de cadascun d'aquests suports és elevada i, en l'escenari més probable, el procés d'ajustament en l'economia catalana continuarà durant 2009.

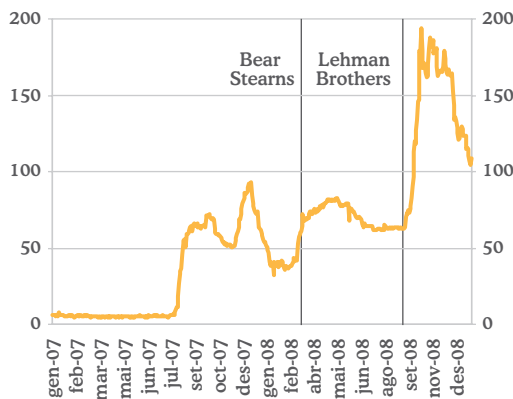
En aquesta edició de Situació Catalunya es presenta un article sobre el sector de fabricació de material de transport en l'economia catalana, en el qual es planteja la incertesa existent sobre si el sector s'enfronta a una situació de deteriorament cíclic transitori o a un ajustament estructural més durador. Al llarg de 2008 s'ha produït una intensa caiguda de la demanda d'automòbils, tant domèstica com exterior, que ha provocat que la producció del sector d'automoció hagi disminuït fins a nivells no registrats des de l'any 1998. D'acord amb les últimes dades disponibles que utilitza aquest estudi, tot i que l'ocupació del sector es ressent per la pèrdua de dinamisme, els expedients de regulació d'ocupació (EREs) van augmentar només lleugerament entre gener i setembre de 2008, respecte als EREs de 2007. El que sí que s'ha produït és un canvi significatiu en la seva composició: la importància dels expedients d'extinció sobre el total d'EREs autoritzats va créixer significativament entre gener i setembre de 2008, de manera que el pes dels treballadors afectats per un expedient d'extinció es va multiplicar per 4,6 pel que fa al mateix període de l'any anterior. Aquest augment en els expedients d'extinció d'ocupació ajuda a explicar la significativa disminució del nombre d'ocupats que s'ha produït en el sector i que ha estat més intensa que en d'altres branques industrials.

Respecte a les expectatives futures que planteja la situació a la qual s'enfronta el sector d'automoció, en la mesura que l'automòbil és un bon exemple de bé de consum durador, la despesa del qual, en gran part, es financia, la demanda nacional i internacional d'automòbils s'està acomodant al nou entorn financer internacional. Aquest entorn està caracteritzat per un augment de les primes de risc, que possiblement s'estabilitzin en nivells semblants als de dècades anteriors, i per un menor palanquejament de les economies domèstiques. Tot això fa pensar que el sector de l'automòbil s'enfronta a un ajustament no només cíclic sinó també de caràcter estructural.

Aquesta edició inclou també els resultats obtinguts de l'Enquesta d'Activitat Econòmica de Catalunya corresponent al quart trimestre de 2008, que confirmen l'intens deteriorament de l'opinió sobre el nivell d'activitat econòmica actual, donat que s'espera un intens ajustament en el ritme de creixement tant de l'activitat, com de l'ocupació i de la despesa, que serà probablement més acusat en els sectors de la construcció i de la indústria.

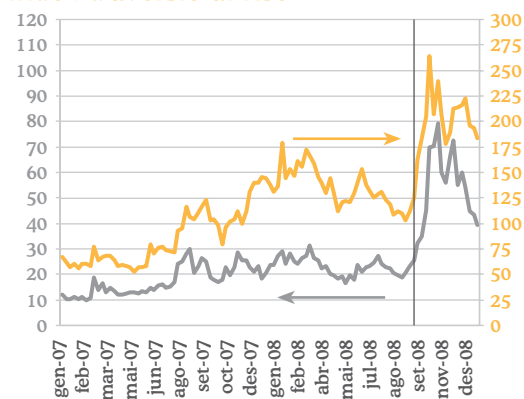
Finalment, seguint amb l'anàlisi econòmica provincial iniciada a l'anterior Situació Catalunya, analitzem ara l'economia de Girona, província que ha guanyat pes dintre l'economia catalana, estudiant la seva estructura productiva incidint especialment en el sector exterior i el turisme donat el grau d'obertura de la zona.

Gràfic 2.1.
Tensions de liquiditat: OIS Spread 3M
 (Diferencial entre l'Euríbor 3M i les expectatives de política monetària a 3M)

Font: Bloomberg

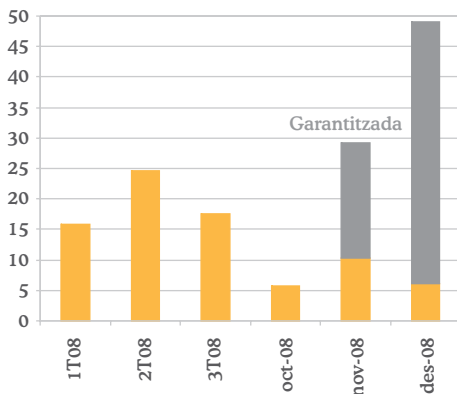
Gràfic 2.2.
Índex d'aversió al risc

■ Bons (dreta)
 ■ Bolses (esquerra)

Font: Bloomberg

Gràfic 2.3.
Regne Unit: emissions de deute bancari*
 (mM€)

Font: Bloomberg i SEE BBVA
 *Les dades mensuals estan trimestralitzades

2. Catalunya, intensificació de l'ajust en un entorn que es deteriora ràpidament

S'accelera el deteriorament econòmic global, impulsat pels efectes de la crisi financera. Les tensions financeres van arribar a un nivell extraordinari

La successió d'esdeveniments des de l'última edició de la revista ha contribuït a empitjorar el cercle viciós entre variables reals i financeres, accelerant la transmissió a l'activitat de les tensions en els mercats. Després d'un estiu marcat per un context relativament tranquil, tot i que dintre de la situació excepcional que s'ha observat durant tot l'any, la fallida de Lehman Brothers va ser el detonant d'una recrudescència de les tensions financeres, que van arribar a nivells desconeguts. La fallida d'aquest banc d'inversió va impulsar les tensions de liquiditat i va pujar l'aversió al risc, encara que no fos l'única entitat amb problemes. Al contrari del que havien fet amb Bear Stearns, les autoritats nord-americanes no van evitar el col·lapse de Lehman, probablement davant l'expectativa que les mesures de política monetària en marxa —la Reserva Federal dels EEUU (Fed) ja havia iniciat per a aquesta data un programa d'expansió directa de la liquiditat— i el rescat de les agències hipotecàries (Fannie Mae i Freddie Mac) permetria limitar el seu impacte.

A posteriori, s'ha demostrat que Lehman era massa gran per caure i el fet que els posseïdors de bons d'aquesta companyia patissin quantioses pèrdues va donar lloc a un cercle viciós que va portar al màxim les tensions en mercats financers claus. Per una banda, es va produir un tancament addicional de la demanda dels mercats de finançament a mitjà termini, amb una retracció de la demanda de productes de deute que es va estendre fins i tot a segments no directament relacionats amb les empreses financeres, com el paper comercial. En aquest context, la pressió sobre el mercat interbancari va suposar un nou i extraordinari augment de les primes de liquiditat. Aquestes condicions van accelerar l'aparició de problemes de solvència, amb noves fallides bancàries a EEUU (essent la més destacable la del Washington Mutual). A més a més, els problemes de solvència es van manifestar per primera vegada a Europa, amb casos de bancs que van haver de ser salvats de situacions crítiques.

Els programes dels governs per al sistema financer han suposat una estabilització però no una correcció significativa de les tensions

Davant el risc d'un escenari molt perillós de fallides sistèmiques i continuades de bancs, els governs de les principals economies desenvolupades van adoptar mesures d'estabilització financera. En general, aquests plans d'estabilització els componen diversos elements comuns: augment de la garantia dels dipòsits, programes d'adquisició d'actius per frenar les caigudes de preus i capitalització d'entitats financeres i garanties de deute per promoure l'emissió de bons.

Encara que els elements d'aquests programes hagin estat comuns, la importància de cada estratègia ha estat notablement diferent per països. Als EEUU, l'èmfasi inicial en els programes d'adquisició d'actius va ser abandonat en favor d'injeccions de capital, en decidir-se a emprar els 750.000 milions del programa TARP (Troubled Asset Acquisition Program) per recapitalitzar les entitats bancàries. Aquest èmfasi es va completar posteriorment amb un programa de garanties per al deute bancari. Al Regne Unit el procés ha estat similar, doncs al programa inicial d'adquisició temporal d'actius hipotecaris es van sumar mesures de recapitalització (pública per a les entitats més febles i privada per a les més fortes) i garanties de deute. A la UEM, el grau d'heterogeneïtat

ha estat més elevat. Així, Irlanda ha anat liderant en general aquest procés –de vegades de forma autònoma, sense comptar amb la resta de membres de l'Eurozona– utilitzant àmpliament programes de garantia de deute i, més recentment, injeccions de capital. A Alemanya i França s'ha optat per solucions mixtes, encara que de nou les condicions de cost i quantitat són substancialment diferents en cada cas. A Espanya, s'ha iniciat l'actuació amb un programa d'adquisició d'actius (el FAAF, Fons d'Adquisició d'Actius Financers), encara que la legislació contempla la concessió de garanties i fins i tot la recapitalització dels bancs.

Amb tot, les mesures d'estabilització financera han assolit un èxit només parcial. Encara que s'ha evitat un escenari molt perillós i existeixen elements encoratjadors a alguns països (com el repunt de les emissions de deute de bancs a Irlanda o Regne Unit), la correcció de les tensions en mercats de finançament clau és encara temptativa. Així, les primes de liquiditat en els interbancaris romanen elevades i les emissions de deute garantit (en volums petits) s'estan produint a costos significativament superiors als del deute públic o als vigents abans de l'episodi de Lehman Brothers.

La persistència de les tensions financeres accelera l'impacte en l'economia real

Amb això, la situació de tancament efectiu dels mercats de finançament i les tensions bancàries es perllonguen ja durant més d'un any i mig. En aquestes condicions, la restricció efectiva de crèdit a nivell global s'ha unit a d'altres factors (continuitat dels ajustaments immobiliaris, desconfiança dels consumidors, etc.), donant com a resultat una recessió extremadament ràpida, amb un deteriorament dels indicadors molt acusat. En aquest context, s'agreuja l'avversió al risc i els mercats financers es veuen abocats a un entorn de màxima incertesa.

D'aquesta manera, les principals economies desenvolupades i algunes de les emergents –essent especialment destacable el cas de la Xina– han reflectit un deteriorament significatiu dels seus indicadors d'activitat, amb una entrada en recessió especialment ràpida i intensa. Per exemple, a EEUU la destrucció d'ocupació de novembre va ser la major dels últims 34 anys, mentre que la taxa d'atur va arribar al màxim dels últims 15 anys i la confiança del consumidor va ser la més baixa dels últims 40 anys (des que s'elabora la sèrie). A Europa, encara que el ritme de deteriorament ha estat una mica menys marcat, també ha desembocat en una revisió de les previsions de creixement i els riscos romanen esbiaixats a la baixa.

Les polítiques econòmiques han entrat clarament en acció per a esmorteir aquesta caiguda de l'activitat. En primer lloc, les polítiques monetàries han adoptat un biaix agressiu de baixades, amb decisions de tipus d'interès que han acompanyat els programes de rescat financer. Als EEUU s'ha arribat ja a nivells pròxims al 0% (l'objectiu oficialment es defineix com un rang entre 0% i 0,25%), mentre que a la UEM es va materialitzar la reversió de la política restrictiva que es venia mantenint, portant els tipus al 2,5% i admetent la necessitat de baixades addicionals. Aquest canvi ve condicionat per la inflexió en les taxes d'inflació que, davant la caiguda del preu de les matèries primeres, podrien ser negatives durant part de l'any 2009 i comporten certa preocupació davant la possibilitat d'obrir riscos deflacionistes. Encara que aquests no són molt probables, els Bancs Centrals han reaccionat per evitar la materialització d'aquest escenari de risc.

Així mateix, l'increment de les tensions financeres va obligar els Bancs Centrals a accelerar la implantació de noves mesures o potenciar les ja existents. Als EEUU es van ampliar les sumes de liquiditat injectades directament a les entitats financeres al mateix temps que es van desplegar facilitats encaminades a reactivar el mercat de paper

Gràfic 2.4.

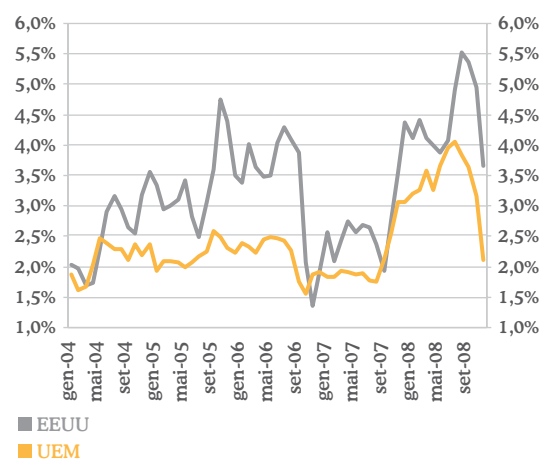
EEUU: taxa d'atur (%)

Font: Datastream

Gràfic 2.5.

Inflació Anual d'EEUU i la UEM

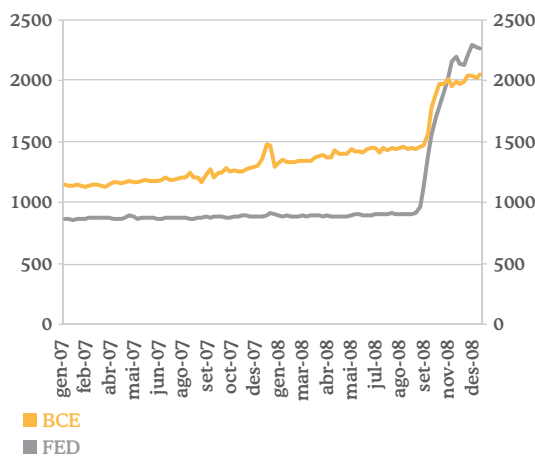
Font: Datastream

Gràfic 2.6.
US: tipus d'interès a 10 anys
 (Promig mensual)

Font: Robert J. Shiller i Bloomberg

Gràfic 2.7.
Bancs Centrals: Actius Totals

Font: Datastream

comercial, a sostenir els fons del mercat monetari i a donar liquiditat a les titulitzacions de crèdits al consum i d'altres modalitats. Quant al Banc Central Europeu (BCE), les subhastes setmanals van passar a realitzar-se a tipus fix cobrint la totalitat de la demanda (sistema conegut com «full allotment») i es va admetre una gamma més àmplia de col·laterals elegibles. De forma coordinada, la Fed i d'altres Bancs Centrals van ampliar les línies swaps en divises, fins i tot per a algunes economies emergents com Brasil, Mèxic, Corea i Singapur. Com a conseqüència de totes les mesures adoptades, s'ha produït una forta expansió dels balanços dels Bancs Centrals i del crèdit net a institucions dipositàries.

Amb tot, davant l'escassa efectivitat de la política monetària tradicional, la Fed ha entrat en territori no convencional als EEUU, amb la possibilitat creixent de comprar deute públic i actius de major risc en un intent per mantenir baixes les rendibilitats de llarg termini i sostenir el preu d'altres actius. Tot això en un context en què l'aversion al risc ja ha portat el bo a deu anys dels EEUU a cotitzar en nivells pròxims al 2%, quelcom inèdit en els últims 50 anys.

Aquest procés aprofundeix una expansió substancial del balanç dels Bancs Centrals, que té el seu origen en la necessitat de pal·liar el tancament d'alguns mercats. Encara que aquesta estratègia és adequada, suposa tres riscos: i) la substitució de mercats privats (en aquest sentit, un clar exemple ho trobem en la facilitat de la Fed para reactivar el mercat de paper comercial, sent pràcticament l'únic agent que està augmentant el seu saldo viu de paper comercial); ii) el deteriorament del balanç de la Fed, en incorporar actius de menor qualitat; i, iii) el risc de generar inflació a mitjà termini. Aquests riscos fan clarament necessària una estratègia de sortida a mitjà termini.

Vist que l'efectivitat de la política monetària per reactivar l'activitat serà limitada, les polítiques fiscals han passat a jugar un paper central. La seva actuació és necessària per frenar el deteriorament de l'activitat i trencar el cercle viciós entre variables financeres i reals. Els programes anunciats són de grandària significativa, encara que hi ha discrepàncies notables entre països. EEUU lidera aquest procés (amb un estímul esperat que podria arribar al bilió de dòlars), però també a Europa s'han donat passos amb l'anunci recent per part de la Comissió Europea de recomanar un paquet de 200 mil milions d'euros (dels quals 30 mil milions els posaria la pròpia Comissió). Encara així, a Europa no sembla probable que els països arribin a aquesta xifra que suposaria l'1,5% del PIB, encara que Espanya, Regne Unit, Alemanya i França sí s'aproximarien a aquest percentatge. L'execució i el disseny d'aquests plans és clau. Per una banda, han de buscar-se formes d'implementació que maximitzin l'impacte en el creixement que s'assoliria amb programes de despesa (incloent infraestructures). No obstant això, aquests programes poden trigar més en engegar-se, per la qual cosa alguns països (Regne Unit) han optat per retallades impositives. En contra seu, no obstant això, està el fet que les retallades impositives poden tenir una efectivitat limitada i destinar-se la renda addicional majoritàriament a l'estalvi.

La contrapartida a aquesta prompta actuació en un extens nombre de països serà un increment substancial dels dèficits públics. Al costat d'aquests, les emissions de deute es veuran incrementades per la necessitat de finançar els programes d'adquisició d'actius i recapitalització. No obstant això, l'impacte d'aquestes majors emissions en les rendibilitats del deute públic podria quedar molt esmorteït per l'efecte de l'aversion al risc i les caigudes de la inflació que anticipem.

2009: any de recessió global

En general, es preveu que les mesures de política econòmica descrites tinguin un efecte positiu en l'activitat, però no sembla probable que siguin suficients per evitar una contracció en les principals economies, davant la persistència d'unes tensions financeres que s'han mantingut durant molt de temps. Així, durant 2009, tant els EEUU com la zona euro podrien registrar creixements negatius entorn l'1%, amb una substancial moderació de la inflació que podria situar-se entorn l'1% per a ambdues economies. El nostre escenari central perfila una sortida lenta de la crisi en 2010, per a la qual serà necessari que s'aprofundeixi en l'adopció de mesures i en els ajustaments del seu disseny, doncs encara estem en les fases inicials del seu desenvolupament.

En aquesta línia, els bancs centrals mantindran els tipus d'interès en nivells reduïts per un període de temps perllongat. Així, els tipus d'interès a deu anys als EEUU podrien situar-se còmodament per sota del 2% en rendibilitat i en el cas europeu entorn del 2,5%, tot i l'augment de les emissions de deute per sufragar la despesa.

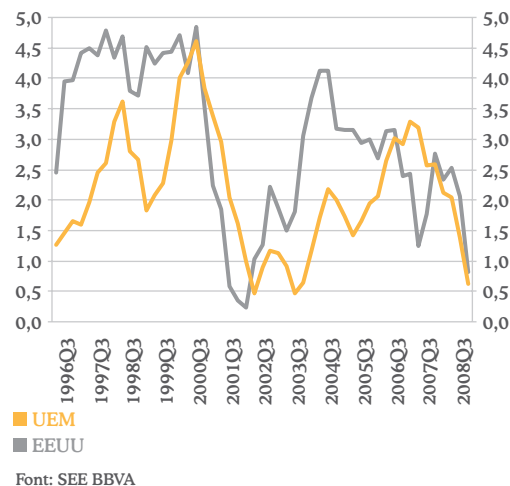
Respecte al mercat canviari, esperem que el dòlar s'aprecii respecte de l'euro (principalment per les retallades de tipus que realitzarà el BCE) fins a nivells pròxims al seu nivell d'equilibri de llarg termini (1,15 dòlars/euro), després que aquest any la reversió de les estratègies de *carry trade* hagi aclaparat el protagonisme. No obstant això, el risc d'una depreciació més acusada del dòlar ha crescut com a conseqüència del biaix no-tradicional de la política monetària de la Reserva Federal, per la qual aquesta previsió està subjecta a un grau d'incertesa fins i tot superior a l'habitual.

Aquest entorn global empitjora les perspectives de l'economia espanyola

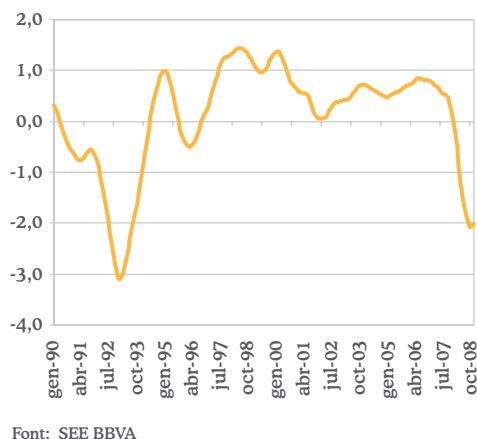
Un entorn global tan advers intensifica l'ajustament de l'economia espanyola, que estaria entrant en una fase més aguda d'acord amb la major ritme de deteriorament de diversos indicadors de conjuntura. En particular, l'economia espanyola ha començat a experimentar caigudes trimestrals del PIB durant la segona meitat de 2008, que continuaran en els pròxims trimestres. Efectivament, al llarg de la part final de 2008 el deteriorament de l'activitat econòmica a Espanya s'ha fet patent en tots els indicadors, de manera que l'ajustament a què s'enfronta l'economia espanyola ha anat guanyant en intensitat a un ritme major del previst fa només uns mesos. Particularment destacat ha estat el fort ajustament que està experimentant el consum, il·lustrat per l'evolució negativa de les seves fonamentals. Encara que la riquesa de les llars (tant en el seu component financer, com en el seu component residencial) es modera de forma significativa, són els indicadors de mercat laboral (principal determinant de la renda de les llars i, per tant, del seu consum), els que més intensament estan reflectint la severitat de l'ajustament. Així, en els últims mesos s'ha accentuat la destrucció d'ocupació, la qual cosa, unida al dinamisme que encara experimenta la població activa, ha portat a un intens repunt de la taxa d'atur, que continuarà al llarg de 2009

D'acord amb les nostres previsions de tardor, la previsible caiguda del PIB espanyol en 2009 (en un 1%), la primera des de 1993, és conseqüència de l'impacte que l'escenari global tan advers té sobre una economia com l'espanyola, amb alts nivells de palanquejament i un sector immobiliari sotmès a un intens ajustament. Es tracta de factors comuns que igualment portaran a una contracció del PIB català. D'una banda, l'afebliment de l'economia global suposarà un fre a l'exportació de béns i serveis i a la inversió empresarial. Especialment rellevant per a l'economia espanyola i catalana és la recessió esperada per al conjunt

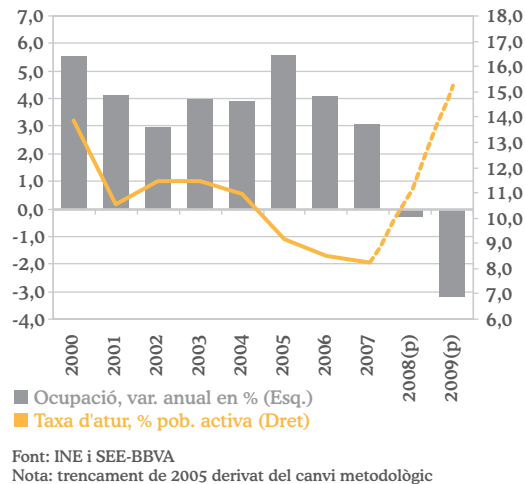
Gràfic 2.8.
Producte Interior Brut, (% a/a)

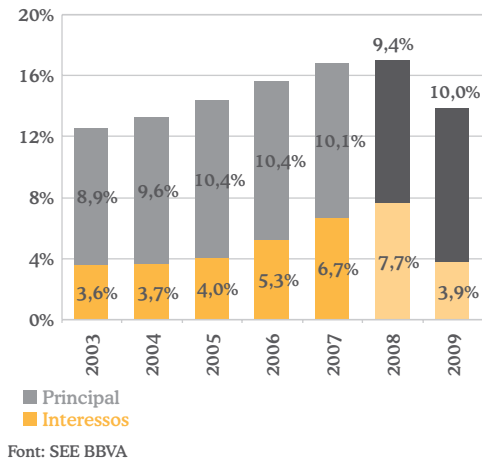
Gràfic 2.9.
Espanya, indicador d'activitat IA-BBVA (Desviacions respecte la tendència)

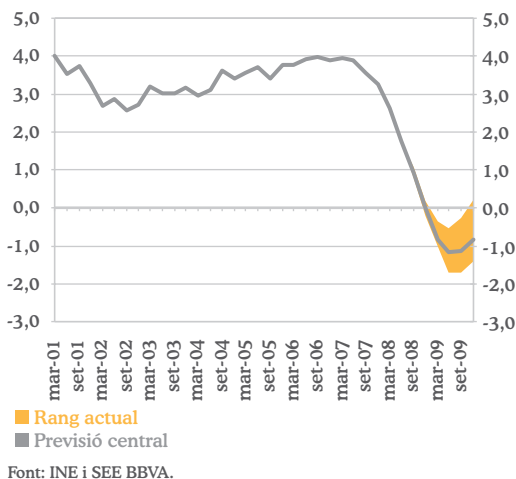
Gràfic 2.10.
Espanya, ocupació i taxa d'atur

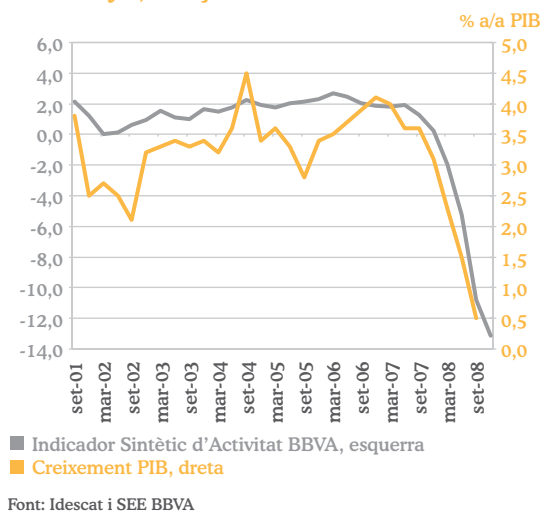
Gràfic 2.11.
La càrrega financera de les famílies espanyoles

Gràfic 2.12.
Espanya, PIB
(Taxa de creixement interanual, %)

Gràfic 2.13.
Catalunya, conjuntura econòmica

de la UEM. En 2009, per tant, es registraran caigudes d'ambdós components, inversió no residencial i exportacions. Per altra banda, una disponibilitat de crèdit menys abundant afectarà els plans d'inversió de les empreses i el finançament de les decisions de despesa en consum i habitatge.

No obstant això, existeixen dos elements que poden modular la caiguda en 2009, i que fins a la primera meitat de 2008 havien erosionat especialment l'economia espanyola. D'una banda, com es va comentar anteriorment, s'ha d'esperar que la relaxació de la política monetària empresa pel Banc Central Europeu a poc a poc es traslladi als tipus d'interès de mercat, tant més com major sigui la relaxació de les tensions en els mercats financers. Això durà a una millora de la càrrega financera suportada per les llars. D'altra banda, els preus del petroli han començat a moderar-se des de mitjans de 2008. Efectivament, el passat mes de juliol es va arribar als màxims històrics, tant en termes nominals com reals. Des de llavors, s'ha produït un canvi de tendència. Encara que, amb tot, els preus del petroli es mantindran durant un cert temps elevats, la millora esperada per a 2009 enfront dels preus de 2008 suposarà un impuls addicional a la renda.

A més a més, s'han de tenir en compte els efectes que les diferents mesures adoptades per les autoritats poden tenir en la reactivació de l'activitat. La incertesa sobre l'abast de la crisi financera i sobre l'efectivitat que finalment tinguin aquestes mesures, comporta que la previsió de creixement per a l'economia espanyola per a 2009 es mogui en un rang relativament ampli. Així, si la crisi financera tingués una resolució relativament ràpida i si els impulsos fiscals aconseguissin reactivar en part l'activitat, estimen que l'abast de la caiguda del PIB podria limitar-se a un 0,1%. En l'altre cas extrem, si els mercats financers continuessin tancats, les mesures de millora de la liquiditat de les entitats financeres no tinguessin l'impacte desitjat en la disponibilitat de crèdit, i les polítiques fiscals tinguessin un abast limitat, el descens del PIB podria sobrepassar l'1,5%.

Catalunya no és aliena a aquest entorn global tan advers: el seu ajustament guanya en intensitat

L'economia catalana, que en la primera meitat de 2008 venia mostrant una correcció de les seves taxes de creixement que guanyava en intensitat, ha experimentat en la part final de l'any passat un brusc deteriorament de la seva activitat. Això és conseqüència de la combinació del seu propi ajustament cíclic, juntament amb els efectes de la crisi financera i del cada vegada menor dinamisme de les economies europees. De fet, les dades de Comptabilitat Nacional corresponents al tercer trimestre ja van mostrar una caiguda intertrimestral del PIB (0,5% de creixement interanual). A més, les dades conjunturals que han aparegut des de llavors apunten a una nova intensificació de la caiguda, tal com il·lustra l'Indicador BBVA de l'economia catalana,¹ que amb informació per al quart trimestre de 2008 mostra el seu valor més baix dels últims 18 anys. Això resulta coherent amb un escenari d'ajustament del creixement, que continuarà durant 2009. Les dades més recents, estarien mostrant que l'ajustament estaria sent especialment rellevant en la despesa de les llars, tant en consum com en habitatge, causat, entre d'altres factors, pel negatiu comportament del mercat laboral. A més, el sector exterior de l'economia catalana estaria llançant senyals sobre un menor dinamisme, consistent amb la caiguda que estarien mostrant les economies del nostre entorn, especialment la UEM.

¹ Indicador que sintetitza l'estat de l'economia catalana a partir de les respostes a una enquesta realitzada entre els col·laboradors de BBVA en la Comunitat Autònoma.

El consum privat a Catalunya: les llars posposen les decisions de despesa i anteposen l'estalvi

El consum de les famílies, una de les principals palanques de creixement durant els últims anys, ha perdut el seu dinamisme en els últims trimestres, pel pitjor comportament de la renda disponible de les llars en un entorn molt incert i complex financerament. Si durant l'expansió anterior l'augment de la població i de la renda disponible van fer de la demanda de les llars un impulsor del creixement, al llarg de 2008 la despesa de les famílies va anar desaccelerant-se cada vegada més acusadament. Fins llavors, el comportament favorable de l'ocupació s'havia traduït en un relativament elevat creixement de la renda disponible en les llars, el que en un entorn de tipus d'interès reals històricament baixos, augment de la confiança i baixa percepció de risc va suposar que la despesa de les llars evolucionés amb taxes de creixement superiors a les experimentades pel PIB.

No obstant això, el signe dels factors assenyalats va canviar al llarg de 2008: deteriorament del mercat laboral, tensionament de les condicions financeres i disminució de la confiança amb unes llars que han estat endeutant-se a uns ritmes relativament elevats en els últims anys i fins a nivells comparativament alts². Com a resultat, les últimes dades de Comptabilitat Nacional del tercer trimestre de 2008 ja van mostrar un creixement zero del consum interanual des de l'1,6% del primer trimestre de 2008. Les dades més recents de conjuntura corroboren la intensitat de l'ajustament del consum, registrant els indicadors un perfil clarament de caiguda, i reflectint el fet que els agents privats estan posposant les seves decisions de consum i inversió. Per exemple, l'Índex de Vendes del Comerç Minorista mostra una clara tendència a la baixa, amb caigudes interanuals des de començaments de 2008 que en les dades més recents semblen estar acostant-se a taxes del 8%, sense senyals d'haver arribat al seu sòl. No obstant això, la correcció impacta més intensament en les decisions de despesa en béns de consum durador, més fàcilment posposables. Aquest és el cas de les matriculacions d'automòbils que van caure en 2008 a Catalunya un 29,3% (caiguda superior a la mitjana espanyola en gairebé 2 punts), amb un perfil temporal d'intensificació en la caiguda, ja que al desembre la reducció interanual s'acostava al 50%.

La desacceleració del consum de les llars evoluciona paral·lelament als seus fonamentals, particularment la renda disponible, fet que es produeix amb intensitat similar a Catalunya i en el conjunt d'Espanya. D'una banda, l'indicador de massa salarial real de les llars catalanes va disminuir durant el tercer trimestre de 2008, última data per a la qual es disposa d'informació, un 1,1%, un punt i mig menys que el trimestre anterior, conseqüència de la disminució del nombre d'assalariats, com a resultat de l'empitjorament del mercat laboral.

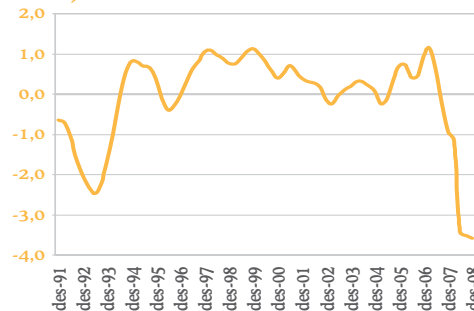
Mercat laboral: un ajustament en sintonia amb el fre econòmic

La negativa evolució de la despesa de les famílies té la seva causa més rellevant en l'evolució del principal determinant de la renda disponible de les llars: l'ocupació. El comportament del mercat laboral català s'ha caracteritzat en l'últim any per la pèrdua de dinamisme, resultat majoritàriament (encara que no de forma exclusiva) de l'ajustament en la construcció en sintonia amb la situació econòmica, que ha anat empitjorant progressivament. Així, la taxa de creixement interanual de l'ocupació (en termes de l'Enquesta de Població Activa) ha arribat a convertir-se en negativa en el tercer trimestre de 2008 (-0,9%, equivalent a la pèrdua de 30.000 llocs de treball).

² En el conjunt d'Espanya, el pes del deute de les llars sobre la seva renda disponible s'aproxima, en el tercer trimestre de 2008, al 140% de la renda disponible, mentre que en el 2000 tot just arribava al 80%.

Gràfic 2.14.

Indicador BBVA de l'economia catalana (Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

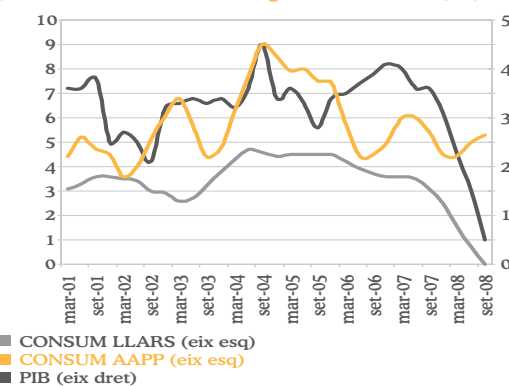

Font: Enquesta sobre l'Activitat Econòmica SEE BBVA

Gràfic 2.15.

Catalunya, consum i PIB

(Variació interanual corregit estacionalitat, %)

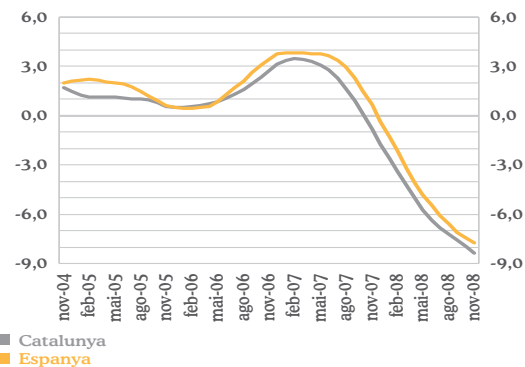

Font: SEE BBVA amb dades Idescat

Gràfic 2.16.

Índex de vendes general en el comerç al detall

(Tendència. Variació interanual, %)

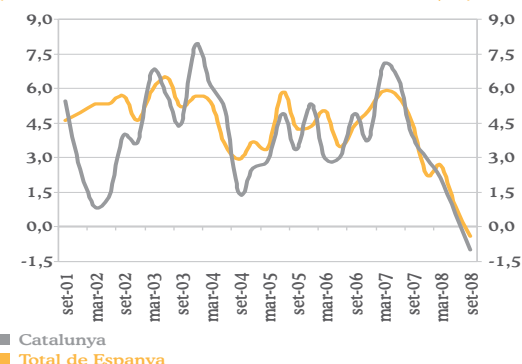

Font: SEE BBVA amb dades INE

Gràfic 2.17.

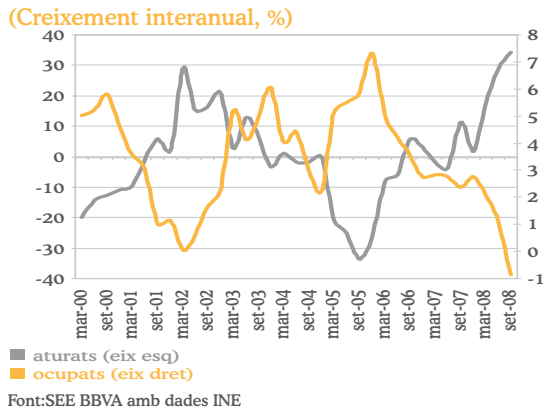
Renda disponible de les llars, massa salarial real

(Taxa de creixement interanual trimestral, %)

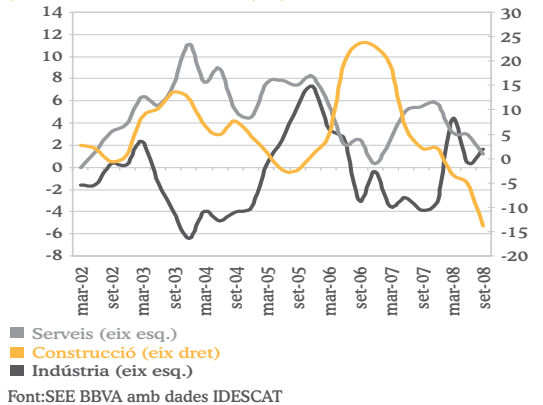

Font: SEE BBVA amb dades INE

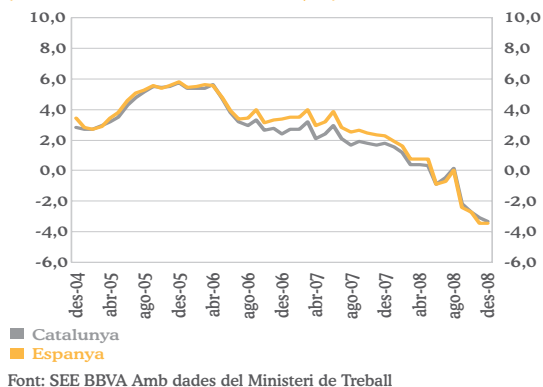
Gràfic 2.18.
Catalunya, ocupació i atur

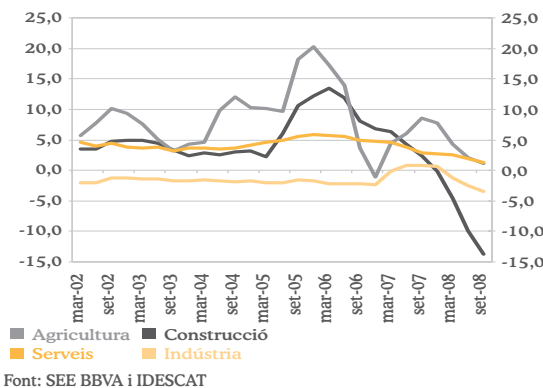
Gràfic 2.19.
Ocupació a Catalunya

Gràfic 2.20.
Afilacions a la Seguretat Social

Gràfic 2.21.
Catalunya, afiliats al Règim General de la Seguretat Social

Desglossant per sectors, el comportament més negatiu el mostra la construcció, que des de finals de 2006 ha vingut desaccelerant-se cada vegada més ràpidament fins a registrar caigudes des del començament de 2008 i arribant a prop del -14% en el tercer trimestre de l'any. Cas contrari és el de la indústria, que després de 6 trimestres de caiguda (des del tercer trimestre de 2006 fins a finals de 2007) llança una variació interanual en termes d'ocupació positiva, de l'1,6% en el tercer trimestre fet que contrasta amb l'intens ajustament que està sofrint el sector. El sector serveis també es veu afectat per l'atonía de la demanda dels últims mesos, i, en cadascun dels subsectors, s'ha vingut experimentant una certa moderació durant els tres primers trimestres de 2008.

Les dades d'ocupació més recents mostren que el deteriorament del mercat laboral ha agafat velocitat en la part final de 2008. Així, a desembre l'afiliació a la Seguretat Social va caure un 3,3% interanual, tancant l'any amb més de cent mil afiliats menys que un any abans del quals aproximadament seixanta mil corresponen al sector contrucció.

Segons les dades de la EPA, en el tercer trimestre, la població desocupada va augmentar un 34,4% respecte d'un any abans, el que suposa 88.000 nous desocupats en l'últim any, conseqüència de les 30.000 persones que han perdut la seva ocupació i la incorporació de 58.000 nous actius que no han trobat un lloc de treball. Això porta al 9% de taxa d'atur (un 11,3% per al conjunt d'Espanya), quan fa un any era de tot just el 7%. Augmenta sobretot la taxa d'atur dels homes (9,5%) en contrast amb el patró de les últimes dècades, quan l'augment de l'atur femení era molt més elevat. L'explicació es troba en què la destrucció d'ocupació afecta més intensament a sectors on hi ha més presència d'homes (construcció, per exemple).

Tot i així, el mercat laboral català continua mostrant millor comportament que l'espanyol, amb taxes d'activitat i ocupació superiors a les estatals i taxa d'atur inferior. Així, Espanya tenia, en el tercer trimestre de l'any, una taxa d'activitat, d'ocupació i d'atur del 59,9%, 53,1% i 11,3% respectivament, mentre que per a Catalunya les dades són 63,10%, 54,5% i 8,95%.

L'esforç per accedir l'habitatge a Catalunya, en línia amb el terme mitjà espanyol

De la mateixa forma que durant els últims mesos s'ha contret fortament el consum, també s'han frenat les decisions d'inversió de les famílies en habitatge. Les llars tenen una menor capacitat d'accés a l'habitatge com a conseqüència de l'augment dels tipus d'interès hipotecaris i de la desacceleració de la renda disponible, factors que no han pogut ser compensats per la millora que suposa la intensa desacceleració dels preus. A més, les expectatives de caigudes addicionals de preus poden estar suposant un ajornament de decisions de demanda d'habitatge.

El fre en la demanda d'habitatge es va iniciar a la fi de 2005, quan es va produir un empitjorament en la ràtio d'accessibilitat provocat per l'augment dels tipus hipotecaris després del canvi de to de política monetària del Banc Central Europeu, tipus que han mantingut una tendència a l'alça fins al primer semestre de 2008, arribant al juny al 5,8%. No obstant això en els últims mesos la tendència s'ha invertit i els tipus oficials del diner s'han relaxat i, amb ells, els del mercat. Les famílies catalanes, per tant, han vist com fins a mitjan de 2008 augmentava l'esforç que havien de realitzar per a la compra d'un habitatge. Encara que la ràtio d'accessibilitat catalana ha evolucionat de forma similar a la del terme mitjà espanyol, atès que el preu mig del metre quadrat a Catalunya ha estat històricament superior, l'esforç que tradicionalment s'ha realitzat també ha estat major. Així, durant el 2008, la ràtio d'accessibilitat a l'habitatge català se situa en taxes pròximes al 30%, el que suposa que una família catalana amb la renda disponible terme mitjà en el territori hauria de dedicar aquest percentatge de la mateixa per accedir a l'habitatge terme mitjà de mercat, un percentatge lleugerament superior al del conjunt del país.

Si analitzem l'evolució del preu mig del metre quadrat veurem que aquest ha estat tradicionalment més alt que l'espanyol, i s'ha anat incrementant progressivament donat l'elevat ritme de creixement del preu de l'habitatge català, que per al període comprès entre gener 1995 i setembre 2008 va experimentar una variació interanual mitjana del 10%, un punt per sobre de la mitjana de creixement d'Espanya, sent el període de major creixement el comprès entre 1999 i 2005, amb una mitjana de creixement anual del 13%. No obstant això, a partir de 2006, iniciat ja el procés de contracció en la demanda d'habitatge, es relaxa l'increment dels preus arribant a març de 2008 a una variació interanual de tot just el 4% (similar a l'experimentada per la inflació), mig punt més que en el conjunt d'Espanya.

Tot això, afegit a la incertesa econòmica general, porta a una reducció de demanda d'habitatges, com confirma el menor nombre d'hipoteques concedides i de transaccions realitzades, indicadors que registren importants caigudes. De la mateixa forma s'han comportat les dades referides a les compra-ventes realitzades, amb taxes de creixement negatives. El decreixement interanual és especialment agut a Catalunya, on al setembre es va produir una reducció en aquestes transaccions del 42,7%, enfront del 26,6% espanyol, sent la reducció en habitatge usat la més intensa.

En paral·lel a la demanda d'habitatge evoluciona l'oferta. El mercat immobiliari va començar a donar clars signes de feblesa a mitjan 2007, un any més tard que la demanda, però més intensament que aquesta. Segons dades facilitades pel Ministeri de l'Habitatge, durant el període comprès entre gener i setembre de 2008 s'ha produït una reducció dels visats d'obra nova a Catalunya del 63% respecte de 2007, cinc punts per sobre del terme mitjà espanyol. A les mateixes conclusions s'arriba des de l'anàlisi de les estimacions del Ministeri d'Habitatge sobre el nombre d'habitatges iniciats i acabats: en els últims mesos, i en general en l'últim any, s'ha produït un gran desfasament entre les construccions acabades i l'inici de noves edificacions, conseqüència de la finalització de les obres iniciades en l'època d'expansió immobiliària, i del no inici de noves obres davant la desfavorable situació actual. Durant els mesos de juny, juliol i agost s'ha produït una disminució d'aproximadament el 40% en noves construccions, gairebé el triple de l'experimentada pel conjunt espanyol.

Turisme: contenció en la despesa i escurçament d'estades

L'entorn tan incert pel qual travessa l'economia catalana es reflecteix també en el sector turístic, els resultats del qual en termes de viatgers i pernoctacions a Catalunya fins al mes d'octubre marquen pràcticament un estancament. Durant els primers tres trimestres, el creixement interanual mensual mitjà ha estat de tan sols el 0,3% en nombre de viatgers i del 0,2% de pernoctacions. El comportament d'aquests índexs, no obstant això, encara que en general a la baixa, és diferent atenent a l'origen dels turistes. Així, s'ha produït un decrement dels moviments d'origen estatal, tant en nombre de viatgers com de pernoctacions, essent els viatges intrarregionals realitzats per catalans a Catalunya, que suposen més del 50% dels viatgers espanyols que acull Catalunya, els que més s'han reduït, un -1,9% per al període gener-octubre de 2008.

El turisme estranger, en canvi, ha augmentat el seu nombre de viatges i de pernoctacions en un 1,4% i 0,5% respectivament atenent a les dades d'ocupació hotelera facilitades per l'INE. I és que en un context de desaceleració a Catalunya i Espanya, el turisme podria resultar menys afectat considerant la major aflluència estrangera. Atenent als països comunitaris, que suposen aproximadament el 80% de l'aflluència total, són els francesos els més nombrosos, suposant més de la quarta part de les pernoctacions. Tot i que durant el tercer trimestre s'ha registrat una variació interanual trimestral negativa del 24,4% (-11,7% en terme mitjà anual). Itàlia, Regne Unit, Bèlgica i Països Baixos també han disminuït la seva presència en 2008. Els Països Nòrdics, Suïssa i

Quadre 2.1. Catalunya i Espanya, mercat laboral

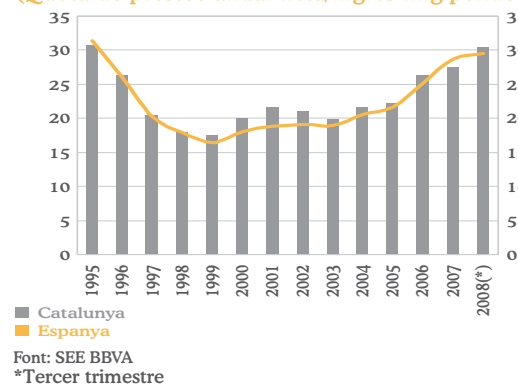
	Taxa d'Activitat	Catalunya Taxa d'Ocupació	Taxa d'Atur
1977	53,2	51,1	3,8
1987	53,9	43,0	20,2
1997	55,7	46,2	17,1
2007	62,5	58,4	6,5
2008*	63,1	54,5	8,95

	Taxa d'Activitat	Espanya Taxa d'Ocupació	Taxa d'Atur
1977	51,6	49,0	5,2
1987	50,2	40,1	20,2
1997	51,6	41,0	20,6
2007	58,9	54,0	8,3
2008*	59,9	53,1	11,3

Font: SEE amb dades EPA, INE
*Tercer trimestre

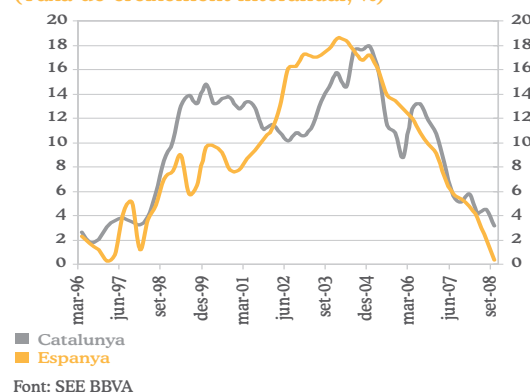
Gràfic 2.22. Evolució de l'accessibilitat de les famílies a un habitatge

(Quota de préstec anual neta/ingrés mig ponderat)

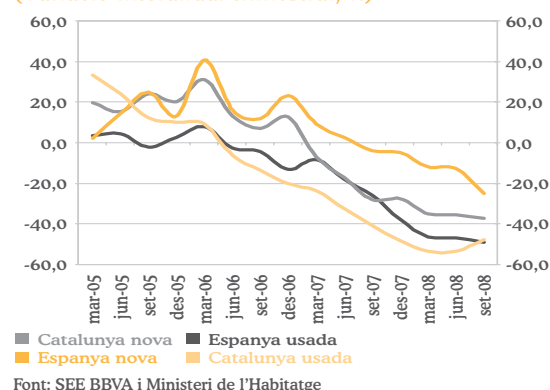
Gràfic 2.23. Evolució preu m²

(Taxa de creixement interanual, %)

Gràfic 2.24. Compravenda d'habitatge

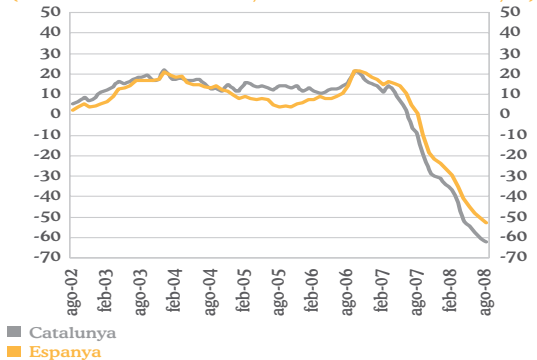
(Variació interanual trimestral, %)

Gràfic 2.25.

Evolució dels visats d'obra nova

(Suma mòbil 12 mesos, creixement interanual, %)

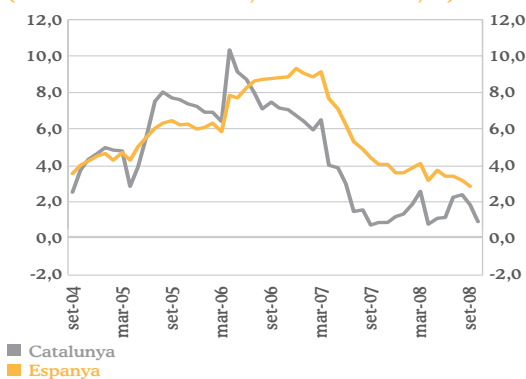

Font: SEE BBVA amb dades del Ministeri d'Habitatge

Gràfic 2.26.

Pernoctacions hoteleres

(Suma mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

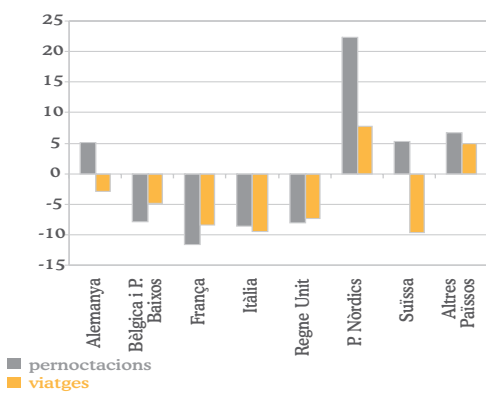

Font: SEE BBVA amb dades INE

Gràfic 2.27.

Evolució pernoctacions i viatges, 2008

(Promig variació interanual trimestral, %)

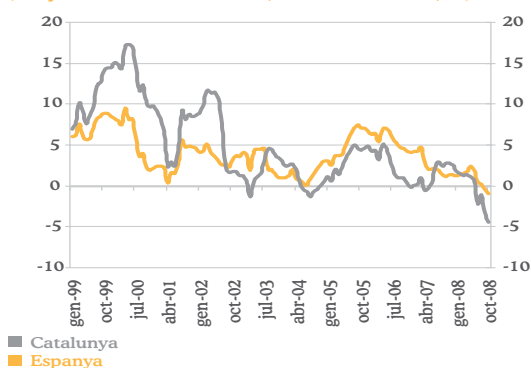

Font:SEE BBVA amb dades Idescat

Gràfic 2.28.

Variació interanual entrades turístiques

(Mitjana mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

Font: SEE BBVA amb dades del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç

Alemanya, en canvi, han mostrat cert dinamisme, en termes de creixement interanual mitjà en els tres trimestres de 2008.

A l'octubre, últim mes per al qual es disposa de dades, ha arribat a Catalunya més d'1 milió de turistes, segons les dades recollides pel Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç. No obstant això, la disminució de l'arribada de britànics i francesos ha fet que la xifra sigui inferior a la registrada a l'octubre de 2007. En xifres absolutes, encara que en l'interval comprès entre gener i octubre de 2008 s'ha registrat un retrocés en l'entrada de turistes que han arribat a Espanya (51,7 milions, un -1,4% menys que l'any anterior), Catalunya continua sent la destinació preferida, rebent el 25% de les arribades del conjunt espanyol.

Quant a l'estada mitja en territori català, durant l'any 2008 s'ha produït un lleuger escurçament de la mateixa, tant per als espanyols com per als estrangers, en un -1,2% i -1,3% respectivament, lleugerament superior a l'experimentada en 2007, tot i la rebaixa registrada en els preus hotelers per incentivar el turisme. Aquesta rebaixa, en el cas de Catalunya, ha suposat una reducció, en terme mig en el període comprès entre gener-octubre 2008, del 2,10%, mentre que els preus a Espanya han seguit una dinàmica de creixement del 1,9%.

Clima industrial i producció: desconfiança i caiguda de la demanda

El context d'incertesa internacional actual no només contreu el consum de les famílies, sinó que també frena les decisions d'inversió de les empreses. Així, l'Índex de Clima Industrial (ICI), confirma que les empreses catalanes estan perdent confiança fins a nivells que superen els registrats a principis de 1996. En comparar-lo amb l'índex del conjunt espanyol, resulta que també a Espanya s'imposa cert descoratjament. No obstant això, aquest és més agut per a Catalunya, amb una pèrdua de confiança tres punts major.

La caiguda de l'ICI català és resultat fonamentalment del deteriorament de la demanda, com reflecteix el component de cartera de comandes que arriba a un mínim històric al novembre (-56,8), i de l'acumulació d'estocs. La tendència de la producció també resulta negativa, així com les respostes en relació a la indústria de béns d'inversió, intermedis i de consum, sent aquests últims els de millor comportament, amb una pèrdua de confiança relativa de 9 punts en el període gener-novembre 2008 respecte a l'any anterior, enfront de les caigudes de més de 20 punts de la indústria dels altres tipus de béns.

Quant a l'activitat real en la indústria, es troba en una etapa recessiva en totes les grans branques amb excepció de la producció d'energia. Així l'IPI per grans sectors industrials mostra un decreixement del 15,5% interanual per a octubre de 2008 i del 5,8% per a gener-octubre de 2008. Només l'energia elèctrica, llum i aigua tenen un comportament positiu (8,7% variació gener-octubre) donats els saldos negatius de la indústria química, extractiva i manufacturera (la fabricació de productes minerals no metàl·lics i la indústria tèxtil de cuir i calçat són les partides de pitjor comportament, amb taxes de variació negatives superiors al 16%).

Un exemple de la difícil situació per la qual travessa l'economia catalana es troba en la matriculació de vehicles industrials, donada la seva estreta relació amb l'activitat industrial i comercial, i la demanda de la qual depèn fortament de les expectatives sobre l'evolució econòmica general (així com de les condicions de finançament per a la seva adquisició). En aquest sentit, aquestes s'han reduït pràcticament a la meitat en 2008, deixant-se de matricular més de 31.000 unitats respecte del 2007.

Sector Exterior: incertesa sobre l'evolució de la demanda externa i correcció molt intensa de les importacions de béns

El context domèstic tan poc propici per a la demanda està afavorint una intensa correcció de les importacions de béns, major que la registrada fins ara en les exportacions. Amb això, és previsible que el sector exterior segueixi contribuint positivament al creixement, com ha fet en el segon i tercer trimestre de l'any d'acord a les xifres de la Comptabilitat Trimestral catalana.

Quant a les importacions, aquestes han ralentit el seu creixement en la part final de 2008. Els descensos més intensos es registren en les compres de béns de consum i de capital, en coherència amb el descens registrat en la despesa domèstica de consum i d'inversió. Les exportacions mostren també un perfil desaccelerat³, particularment les destinades a la Unió Europea, on es dirigeixen més del 65% de les exportacions de béns i d'on vénen més del 60% dels turistes que visiten Catalunya. Així, la taxa mitja de creixement per al període comprès entre gener-agost 2008 de les exportacions amb destinació UE és de tan sols el 2,21%, 4 punts menys que en el mateix període de 2007, mentre que les vendes realitzades a la resta del món van créixer en el mateix període el 4,61%.

D'acord amb el nivell tecnològic dels béns, la conjuntura exportadora mostra un comportament diferenciat entre les exportacions de béns d'alt nivell tecnològic, amb una evolució positiva al llarg de tot 2008 i contribucions cada vegada superiors en el creixement, i els de nivell mig i baix, que, encara que menys volàtils, segueixen una tendència a la baixa reduint així la seva participació en el pes total de les exportacions.

Inflació: a la baixa després del repunt impulsat per carburants i aliments

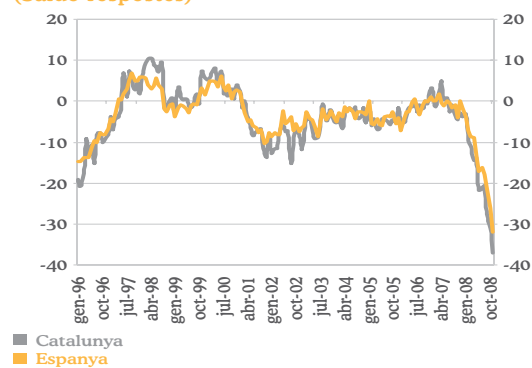
L'alça de la inflació de la primera meitat de 2008 va afegir incertesa a l'entorn econòmic del moment. Inflació que, animada per l'IPC, va experimentar un augment significatiu al llarg de la primera meitat de 2008 fins a superar el 5% al juliol de l'any passat. Darrere d'aquest repunt en la inflació estan les tensions observades en els mercats de matèries primeres d'aliments i d'energia. No obstant això, la situació ha revertit des de llavors, i l'economia catalana està experimentant una intensa desinflació, que ha portat l'IPC a taxes de creixement del 2,5% al novembre. Dos elements expliquen fins ara aquesta reversió de la tendència de la inflació en la part final de 2008. D'una banda, la brusca caiguda dels preus del petroli, compensada en part per la depreciació recent de l'euro; de l'altra, l'efecte base de comparació enfront de 2007 dels preus dels aliments, especialment els elaborats. No obstant això, fins al moment els components més tendencials, els serveis i les manufactures no energètiques, s'han mantingut relativament estables al llarg de tot l'any, amb una taxa mitja del 4% en el primer cas i del 0,4% en el segon. La desinflació, per tant, no arriba per igual a tots els components de la cistella.

Les previsions per 2009 indiquen que la caiguda de la inflació continuarà almenys en la seva primera meitat, gràcies al millor comportament previst del preu dels productes energètics, per als quals s'espera una caiguda pròxima al 7% en el conjunt de 2009, i d'alimentació, malgrat la depreciació prevista per a l'euro en 2009. La debilitat de la demanda esperada per a 2009, suposa un element a la baixa addicional. Amb tot, preveiem que la inflació se situï en l'1,7% en terme mitjà de 2009, des del 4,1% de terme mitjà previst per a 2008. La inflació subjacent

³ Segons l'enquesta de clima exportador de Catalunya del tercer trimestre de 2008, només el 20,6% de les empreses exportadores es mostren optimistes amb una activitat exportadora a l'alça i un possible augment dels marges comercials, en tant un 42,6% es mostren pessimistes. Durant el 2008 els indicadors de clima han estat negatius tant per al nivell de demanda global com per a la cartera de comandes i per al marge de beneficis de l'empresa.

Gràfic 2.29.

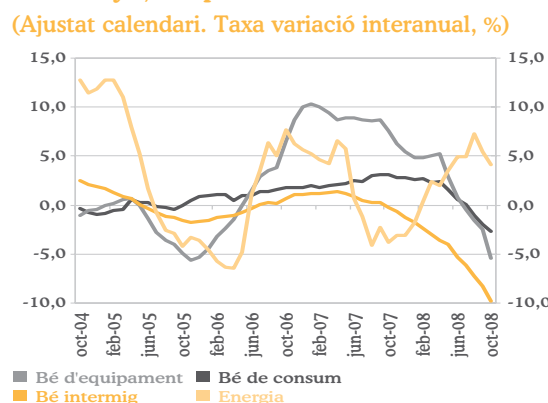
Catalunya, indicador de Clima Industrial (Saldo respostes)

Font: SEE BBVA amb dades IDESCAT

Gràfic 2.30.

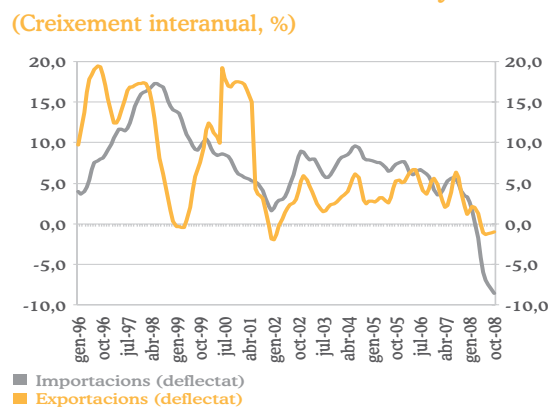
Catalunya, IPI per sectors (Ajustat calendari. Taxa variació interanual, %)

Font: BBVA amb dades INE

Gràfic 2.31.

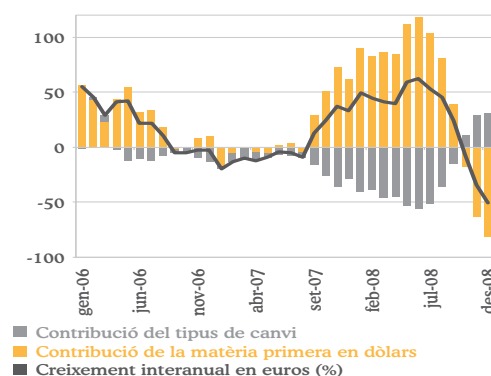
Evolució Sector Exterior Catalunya (Creixement interanual, %)

Font: SEE BBVA amb dades Idescat i MEH

Gràfic 2.32.

Petroli, taxa de creixement a/a i contribucions

Font: Thomson Financial i SEE BBVA

Quadre 2.2.

	IPC Gral.			IPSEBENE
	%	Diferencial Cat-Esp	Diferencial Cat-UEM	
2004	3,5	0,5	1,4	3,2
2005	3,9	0,5	1,7	3,2
2006	3,1	-0,4	0,9	3,1
2007	3,0	0,2	0,9	3,0
2008	4,1	0,0	0,8	3,2
2009	1,7	-0,2	0,7	2,7

Font: INE i SEE BBVA

mesurada pel IPSEBENE, que exclou del total de l'índex els preus dels aliments frescos i l'energia, també es moderarà, però en menor quantia, concretament mig punt fins el 2,7%.

Així, el diferencial d'inflació de Catalunya amb Espanya tornarà a ser negatiu en 2009, donada la menor pressió de demanda que suposarà la caiguda esperada per al PIB català, caiguda major que la prevista per a Espanya, tal com s'assenyala més endavant. No obstant això, la inflació en la UEM caurà fins l'1%, amb el que el diferencial Catalunya-UEM es mantindrà en nivells molt similars als dels últims anys. En tot cas, és necessari assenyalar que una caiguda de l'activitat addicional a la prevista podria impulsar en major mesura la desacceleració dels preus de serveis i dels béns industrials no energètics, i arrossegar a la baixa la inflació a Catalunya en unes dècimes.

Requadre 1. Enquesta d'Activitat Econòmica de Catalunya, quart trimestre de 2008

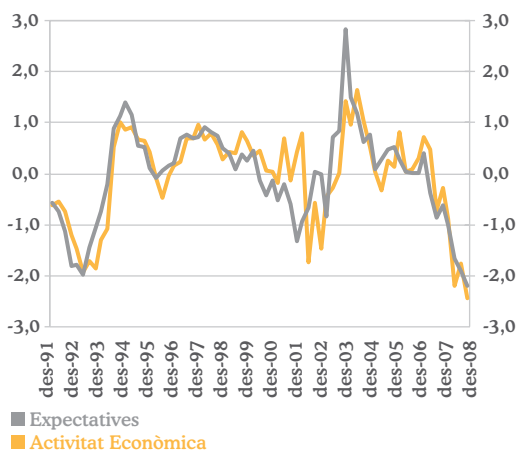
Els resultats obtinguts en l'Enquesta d'Activitat Econòmica¹ del quart trimestre de 2008 mostren un intens deteriorament de l'opinió sobre el nivell d'activitat econòmica actual i sobre les perspectives per al pròxim trimestre. De fet, l'índex d'expectatives empresarials registra els nivells més baixos de tota la seva sèrie històrica des de 1991.

En termes generals, s'espera un intens ajustament en el ritme de creixement tant de l'activitat, com de l'ocupació i de la despesa, que serà probablement més acusat en els sectors de la construcció i de la indústria.

Gràfic 1.

Catalunya, índex d'activitat econòmica i expectatives empresarials

(Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

Font: Enquesta sobre l'Activitat Econòmica SEE BBVA

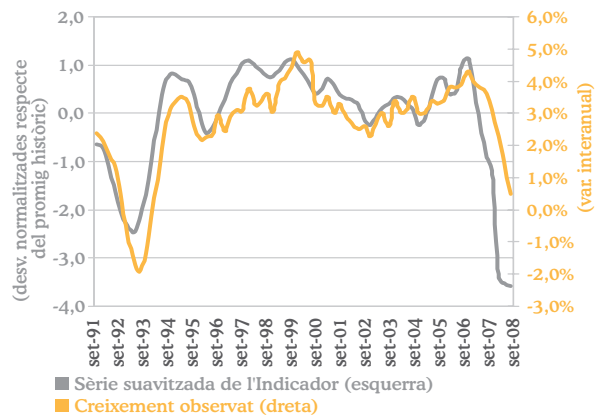
De fet, l'Indicador d'Activitat BBVA² de l'economia catalana presenta les majors desviacions de tota la seva sèrie històrica, per sota, fins i tot, dels episodis esdevinguts en els anys 1993 i 2002. Per tant, i d'acord amb experiències passades, la informació més recent de l'Enquesta ens permetria anticipar un ajustament molt intens de l'economia catalana durant els pròxims trimestres.

¹ Veure annex metodològic

² Indicador sintètic dels resultats de l'Enquesta

Gràfic 2.

Indicador BBVA de l'economia catalana i PIB

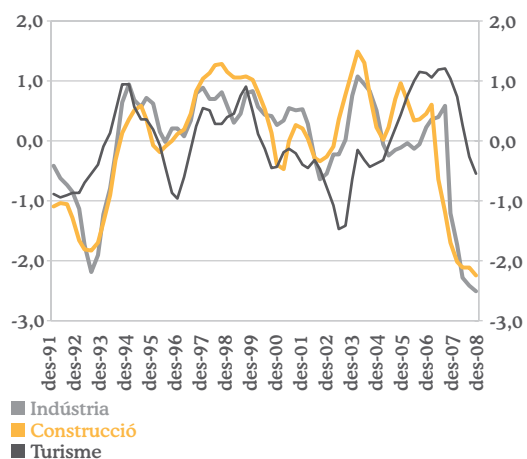
Font: Enquesta sobre l'Activitat Econòmica SEE BBVA

Quant als sectors d'activitat, la informació procedent de l'Enquesta coincideix amb els indicadors de conjuntura disponibles per a Catalunya: una clara tendència a la baixa en les activitats de construcció i indústria i un descens menys pronunciat en els serveis, fonamentalment, el turisme.

Gràfic 3.

Catalunya, índex de sentiment econòmic per sectors productius

(Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

Font: Enquesta sobre l'Activitat Econòmica SEE BBVA

Quadre resum de l'activitat econòmica:

(% de respostes)

	4t trimestre 2008			3r trimestre de 2008			4t trimestre de 2007		
	Augmenta	Estable	Baixa	Augmenta	Estable	Baixa	Augmenta	Estable	Baixa
Producció industrial	0	19	81	0	27	73	8	51	41
Cartera de comandes	0	17	83	0	29	70	7	54	39
Nivell d'estocs	42	42	15	40	48	13	23	54	23
Inversió al sector primari	0	67	33	1	69	29	4	76	20
Inversió industrial	0	17	83	0	26	74	2	48	49
Inversió en serveis	2	19	79	9	28	64	23	53	24
Nova construcció	0	8	91	0	5	94	5	22	73
Ocupació industrial	0	22	78	0	34	66	1	58	40
Ocupació en construcció	0	8	92	0	9	90	3	43	55
Ocupació en serveis	1	29	70	8	36	56	22	62	16
Preus	49	43	9	51	45	4	38	60	2
Vendes	0	17	83	1	31	69	6	57	37
Exportacions	5	56	40	10	59	31	23	65	12
Activitat Econòmica	0	15	85	0	30	70	5	60	36
Perspectiva per al trimestre vinent	1	9	89	2	18	80	5	43	52

Font: BBVA

Annex metodològic

Des de 1991, primer Banca Catalana i després BBVA, han vingut realitzant L'Enquesta d'Activitat Econòmica (EAE) de BBVA, orientada a conèixer l'opinió dels directors d'oficina de BBVA sobre l'activitat i l'evolució dels principals sectors econòmics a Catalunya. Es tracta d'un panell trimestral (mostra fixa) d'oficines de banca comercial i d'empreses a Catalunya.

Des de 1991 fins a 2003 van participar 188 oficines de banca d'empreses i les principals oficines de banca comercial a les comarques en les quals no havia oficina d'empreses. A partir de 2003 la mostra es va ampliar en incloure totes les oficines de banca comercial a Catalunya, essent la mostra actual de 540 oficines.

El motiu principal de la implantació de l'Enquesta va ser la millora de la informació disponible sobre l'activitat econòmica a Catalunya, tenint en compte l'escassetat d'indicadors econòmics d'elevada fiabilitat existents en aquell moment. A dia d'avui, l'Enquesta acumula informació històrica amb dades trimestrals des de fa 17 anys per a 20 variables econòmiques, el que l'ha convertit en una eina molt útil per al seguiment de l'activitat econòmica catalana.

Les preguntes no es refereixen només a l'activitat econòmica i les seves expectatives, sinó també a l'evolució de la inversió i l'ocupació en diferents sectors (indústria, construcció, serveis, turisme), dels preus, les vendes o l'exportació. Aquest conjunt de variables han permès elaborar indicadors que s'ajusten amb fiabilitat a l'evolució de l'economia catalana.

L'Enquesta està composta per 18 preguntes en suport electrònic i és distribuïda a través del web intern de BBVA (E-spacio). Els gestors bolquen les seves opinions en el qüestionari en aquest suport, el que facilita la gestió de les dades.

Totes les preguntes són de caràcter qualitatiu i, per tant, els directors de zona i de les oficines no aporten cap dada quantitativa sobre el volum de negoci o sobre els seus empleats. D'aquesta manera, es simplifica i facilita la seva complimentació.

Les preguntes se centren en l'evolució en t sobre t-1, excepte en sectors amb elevada estacionalitat (com el turisme o l'agricultura) en els quals s'estudia l'evolució sobre el mateix període de l'any anterior. A més, el qüestionari permet afegir comentaris, si així ho desitgen els enquestats.

Es tradueix la informació qualitativa en una expressió numèrica sota un tractament metodològic adequat. Els índexs sintètics i variables són presentats en forma de saldos d'opinió, calculats sobre la informació base de tres opcions de resposta: Més elevada, Igual, Més baixa.

El saldo es calcula com la diferència entre el percentatge d'opinió positiva (més elevada) i la negativa (més baixa), indicant el seu signe el to o opinió manifestat pels gestors d'oficina, i el seu valor el grau de consens en l'esmentada postura: % Més elevada - % Més baixa = saldo final

El saldo obtingut pot oscil·lar entre +100 (situació plenament optimista) i -100 (situació totalment pessimista). En els indicadors (saldos) no es reflecteix la posició intermèdia o neutra dels directors, encara que no és una informació menyspreable en l'anàlisi, doncs permet valorar el grau d'incertesa associat a la variable en el moment de la consulta.

Una vegada obtinguts els saldos de respostes, el següent pas consisteix en la seva normalització. Amb aquest procés estadístic s'aconsegueix que la nova variable reculli el nombre de desviacions típiques del saldo de respostes respecte del seu terme mitjà històric. D'aquesta manera, els valors resultants amb signe positiu estarien reflectint que les expectatives dels agents respecte de la variable objecte d'anàlisi es troben per sobre de la seva mitjana històrica.

Perspectives: un ajustament que s'intensificarà en 2009

En un context de dràstic ajustament del sector immobiliari, menor disponibilitat de crèdit que dificulta el finançament de l'economia real i recessió global (particularment en la UEM que ralentix les exportacions catalanes i crea un ambient menys propici per a la inversió), l'economia catalana continuarà amb una senda d'ajustament sever, que anirà guanyant intensitat en els pròxims trimestres. En aquest context els descensos en els tipus d'interès i en els preus de l'energia són elements de suport que suposen un factor de contenció de la caiguda del PIB. Tot i així, el PIB català caurà en 2009 un 1,3% des de l'1% de creixement per 2008. L'ajustament català serà fins i tot superior al que experimentarà el conjunt de l'economia espanyola, per diverses raons. Primer, perquè malgrat estar menys exposada que la resta d'Espanya al redimensionament del sector immobiliari, l'ajustament dels indicadors avançats d'activitat d'aquest sector està sent major. En segon lloc, pel major pes industrial, de major exposició al cicle econòmic, i que experimenta una caiguda semblant en intensitat a la que pateix el sector de la construcció. En tercer lloc, per la seva major dependència del sector exterior, que en un context de recessió global jugarà en contra de la producció. I, finalment, perquè l'economia catalana està mostrant un pitjor comportament dels factors determinants del consum, especialment del mercat laboral.

Quadre 2.3. Catalunya. Producte interior brut (PIB pm). Consistent amb l'escenari de tardor

	2005	2006	2007	2008	2009
PIB	3,3	3,8	3,6	1,0	-1,2
<i>Demanda</i>					
Consum de les llars	4,5	3,9	3,2	0,3	-1,3
Consum públic	7,7	4,9	5,5	4,9	5,0
Formació Bruta de capital	6,0	7,5	5,6	-1,1	-9,5
Béns d'equipament i altres	8,9	7,8	8,9	1,7	-8,5
Construcció	5,9	6,4	4,0	-3,3	-10,5
Demanda interna (1) (*)	5,0	4,8	4,1	0,5	-2,7
Exportacions	3,5	6,4	5,0	1,9	-2,4
Importacions	8,2	7,4	6,0	-0,2	-5,1
Saldo exterior (*)	-1,7	-1,0	-0,5	0,5	1,5
<i>Oferta</i>					
Agricultura	-1,2	4,2	-3,5	-2,3	-1,1
Indústria	-1,6	0,4	1,9	-1,1	-4,2
Construcció	4,5	6,4	3,6	-2,2	-9,1
Serveis	4,6	4,8	4,9	3,0	1,1

Font: IDESCAT i BBVA
 (1) inclou variació d'existències
 (*) Aportació al creixement del PIB

Amb tot, el 2009 es caracteritzarà per una caiguda de la demanda interna catalana en tots els seus components, excepte en el consum públic, que mantindrà un relatiu dinamisme. El consum privat, per contra, caurà en un 1,3%. Pel que fa a la inversió, ambdós components (construcció i equipament i altres productes) experimentaran caigudes significatives. Les exportacions catalanes cauran més del 2%. No obstant això, la intensa caiguda de les importacions (en línia amb el major ajustament de la demanda interna), portarà a un repunt de la contribució del sector exterior, que ja en 2008 deixarà de contribuir negativament, per a fer-ho de forma positiva.

Pel costat de l'oferta s'observa amb claredat l'heterogeneïtat per sectors en el grau d'ajustament, si bé no prou com per parlar de desacoblament entre ells. Així, mentre que indústria i construcció experimentaran ajustaments molt rellevants, el sector serveis es mantindrà encara en terreny positiu (al voltant de l'1%).

Un ajustament d'activitat tan sever com el que afronta l'economia catalana tindrà el seu equivalent en el mercat de treball. En 2009, l'economia catalana perdrà previsiblement unes 150 mil ocupacions (un 4,2%). La relativament suau desacceleració prevista per al creixement de la població activa portarà a un intens repunt de la taxa d'atur, que en terme mitjà de 2009 podria arribar al 14,3% dels actius, des del 8,8% estimat com a mitjana per a 2008.

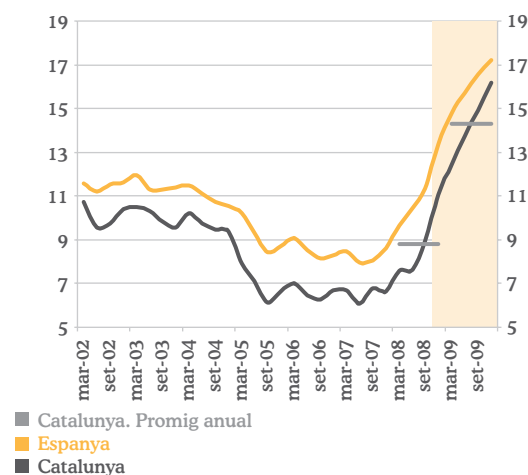
És necessari, per finalitzar, deixar constància de l'ampli marge d'incertesa amb què es mouen les previsions econòmiques en un context tan complex com l'actual, especialment derivat del grau de resolució de la crisi financera en marxa. A més, part d'aquesta incertesa ve derivada del major o menor marge d'efectivitat que puguin tenir finalment el conjunt de mesures adoptades pels Govern i les autoritats monetàries. Aspecte clau referent a això, per a l'economia catalana, serà l'eficàcia que les mesures referents al sistema financer puguin tenir perquè el crèdit flueixi cap al sector real de l'economia. A més, cal tenir en compte que els recents estímuls fiscals implementats pels Govern, poden aconseguir mitigar l'abast de la recessió. El Govern de la Generalitat ha desenvolupat mesures centrades en dos grans blocs: d'una banda ajuda a les empreses catalanes en la millora de la competitivitat i rendibilitat i també als seus treballadors a través de polítiques actives d'ocupació; i d'una altra, ajudes en el mercat immobiliari, especialment l'habitatge protegit, per impulsar la demanda. A més, els pressupostos de la Generalitat inclouen un increment de l'11,4% dels recursos destinats a inversió pública, amb l'objectiu de contribuir a mantenir l'activitat de l'economia.

Amb tot, una crisi financera de resolució relativament ràpida, unes mesures financeres reeixides i uns plans d'estímuls fiscals que aconseguissin reactivar l'activitat aconseguirien mitigar l'abast de la recessió, i acostar la caiguda final a nivells més pròxims a l'estancament. Per contra, la persistència de la crisi financera durien a l'economia catalana a caigudes més pròximes al 2%.

Gràfic 2.33.

Taxa d'atur. Catalunya vs Espanya

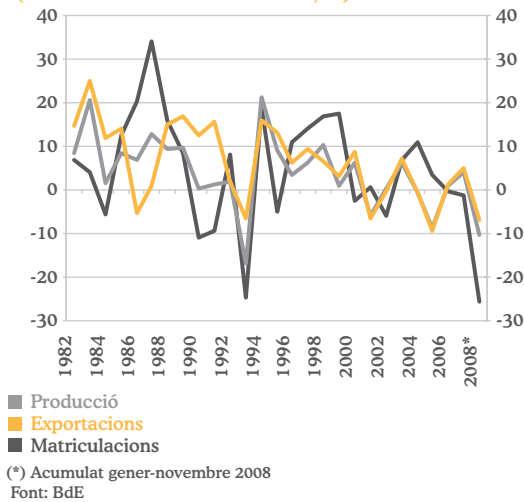
(% de la població activa)

Font: SEE BBVA amb dades INE

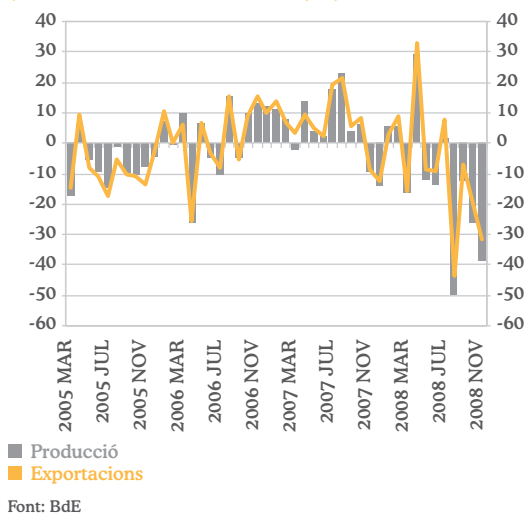
Gràfic 3.1.
Producció, exportacions i matriculacions de vehicles

(Taxa de variació interanual, %)

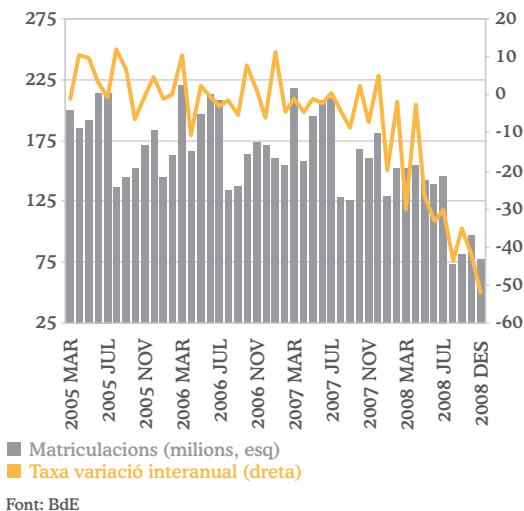

Gràfic 3.2.
Espanya. Producció i exportacions de vehicles

(Taxa de variació interanual, %)

Gràfic 3.3.
Espanya. Matriculacions de vehicles (Milions de vehicles i taxa de variació interanual)

3. El sector de fabricació de material de transport: deteriorament cíclic o ajust estructural? Un enfocament en l'economia catalana

Les intenses caigudes de la demanda d'automòbils, tant domèstica com exterior, estan disminuint la producció del sector de l'automoció fins a nivells no registrats des de l'any 1998

En les tres últimes dècades el sector de l'automoció espanyola ha més que duplicat la seva producció, arribant a un volum de 2.890 mil vehicles en 2007, convertint-se en un dels principals motors de la indústria espanyola. Segons l'Associació Espanyola de Fabricants d'Automòbils i Camions (ANFAC) el sector automobilístic espanyol va tenir en 2007 una facturació superior a 51.000 milions d'euros, donant ocupació al 9% de la població activa i generant més del 21% del total de les exportacions espanyoles. Amb aquestes xifres, Espanya es posiciona com el vuitè productor mundial d'automòbils i el tercer de la Unió Europea.

No obstant això, el sector de l'automòbil no ha estat aliè a la difícil situació de la conjuntura econòmica, registrant durant gran part de 2008 importants caigudes en la seva producció, acumulant ja, fins a novembre, un creixement negatiu del 10,4%. A l'agost es van produir 52.497 vehicles, xifra que suposa la major caiguda interanual des de 1981 (un -49%) i un mínim de producció des de l'agost de 1997. Les últimes dades conegudes al novembre recullen de nou un important descens de la producció (-38,9%).

Aquesta menor producció respon a la necessitat de no acumular estocs davant la sobtada i intensa caiguda de la demanda, tant exterior com domèstica. La importància relativa d'ambdues és molt diferent, essent més important per al sector l'evolució de la demanda externa, ja que en 2007 es van exportar el 82,7% dels cotxes fabricats a Espanya. Aquesta ràtio, que s'ha duplicat des de finals dels 80, manté una tendència creixent també en 2008, exportant-se fins a novembre més del 85% del total de la producció acumulada.

Tot i així, les exportacions presenten caigudes molt significatives a causa de l'advers comportament dels mercats europeus, principal destinació de les exportacions de cotxes. Al novembre les vendes de vehicles a l'exterior van registrar una caiguda interanual del 31,8%, acumulant un descens fins llavors del 7,0% (Gràfic 3.2).

Pel costat de la demanda domèstica, el menor creixement de la renda disponible de les famílies, l'encariment del finançament i la menor disponibilitat de crèdit ha donat lloc a un descens de les matriculacions més intens de l'esperat. Així, després de tres anys de creixement sostingut, la caiguda en les matriculacions iniciada en 2007 s'ha vingut accelerant al llarg de 2008, registrant un descens mig del 30,8% (Gràfic 3.3).

Tot i el deteriorament de l'activitat, el sector encara creava ocupació en el tercer trimestre de 2008 d'acord amb l'EPA

El descens de l'activitat econòmica en general, i del sector de fabricació de material de transport en particular, repercuteixen sobre l'evolució del mercat laboral. Així, les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) indiquen que la ralentització del ritme de creació d'ocupació

iniciada en el tercer trimestre de l'any passat s'ha accelerat amb el pas del temps (Gràfic 3.4). L'economia espanyola va començar a destruir ocupació durant el segon trimestre de 2008 (102,4 milers d'ocupats menys); en el tercer, la caiguda de l'ocupació es va intensificar (-126,3 milers) i durant el quart, les previsions del SEE BBVA indiquen que ho haurà fet encara més.

Per contra, si bé la pèrdua d'ocupació experimentada pel sector de fabricació de material de transport va ser significativa durant el segon semestre del 2007, les dades de l'EPA indiquen que durant l'any 2008, tant la fabricació d'automòbils, com sobretot la d'altres materials de transport, no semblen estar sofrint un deteriorament comparativament elevat (Gràfic 3.5).

No obstant això, l'afiliació a la Seguretat Social mostra destrucció d'ocupació des de començaments de 2008 provocada pel comportament de la branca de fabricació de vehicles de motor

Quan s'analitzen les dades recents d'afiliació a la Seguretat Social, s'observa que si bé l'ocupació en la branca de fabricació d'altres materials de transport es manté dinàmica, la d'automòbils i remolcs perd afiliats des del segon trimestre de 2007 i, especialment, en el tercer trimestre del 2008, en línia amb el registrat per la indústria en el seu conjunt (Gràfics 3.6 i 3.7). Aquesta evolució negativa de l'ocupació és la conseqüència de la intensa disminució de la demanda d'automòbils, tant nacional com internacional, tal com suggereix el deteriorament de la balança comercial de la branca de fabricació d'automòbils (vegi's Situación Consumo, segundo semestre 2008).

La intensitat de l'ajustament de l'ocupació en el sector de fabricació de vehicles de motor és la major de l'última dècada

Quan es compara el ritme de caiguda actual de l'afiliació a la Seguretat Social del sector amb el registrat en les etapes d'ajustament precedents¹, es pot calibrar la intensitat del deteriorament. Així, el Gràfic 3.8 mostra la comparació cíclica de la taxa de variació interanual de l'afiliació a la Seguretat Social durant les etapes en què es va registrar una caiguda sostinguda de la producció de vehicles de motor: entre febrer de 2001 i agost de 2002; entre desembre de 2004 i desembre de 2005 i des de desembre de 2007 fins al moment actual. En observar el cicle de l'ocupació, les dades indiquen que: i) l'ocupació reacciona amb cert retard a les disminucions experimentades per l'activitat i ii) l'ajustament en l'ocupació continua després de la recuperació de la producció. Si es comparen les tres etapes de caiguda de la producció, s'observa que la intensitat del deteriorament de l'ocupació en el moment actual està sent major i que encara no sembla haver arribat al mínim. Segons l'última dada disponible el nombre d'afiliats a la Seguretat Social en el sector de fabricació de vehicles de motor va disminuir un 8% interanual (un 2,1% mensual).

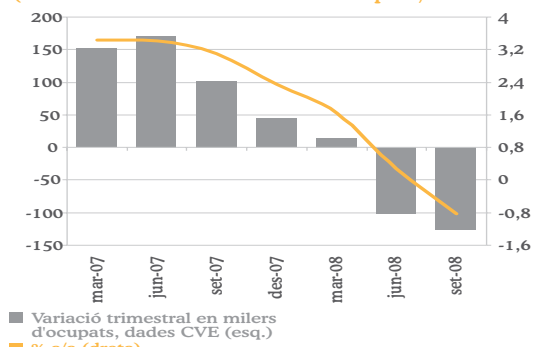
Donada la intensitat de la correcció de la producció i de l'ocupació en el sector, ens hem de plantejar si aquesta situació pot ser el preludi d'una reducció de capacitat productiva més permanent que la donada pel simple ajustament cíclic de la demanda. Per respondre a aquesta qüestió s'analitzen a continuació l'evolució dels Expedients de Regulació d'Ocupació (EREs) i de la Inversió Estrangera Directa (IED) en el sector a Espanya.

¹ El Ministeri de Treball i Immigració no ofereix dades d'afiliació a la Seguretat Social per branques d'activitat prèvies a gener de 1995, per la qual cosa les comparacions cícliques realitzades es limiten a les etapes d'ajust de la demanda dels anys 2001, 2005 i actual.

Gràfic 3.4.

Espanya. Creació d'ocupació

(Variació trimestral en milers d'ocupats, dades CVE)

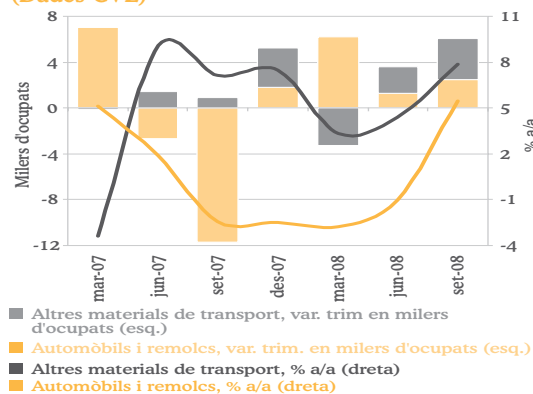

Font: INE (EPA) i SEE BBVA.

Gràfic 3.5.

Espanya. Creació d'ocupació al sector de fabricació de material de transport

(Dades CVE)

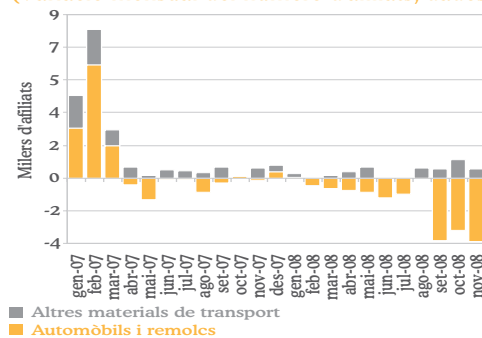

Font: INE (EPA) i SEE BBVA.

Gràfic 3.6.

Espanya. Afiliació a la Seguretat Social al sector de fabricació de material de transport.

(Variació mensual del número d'afiliats, dades CVE)

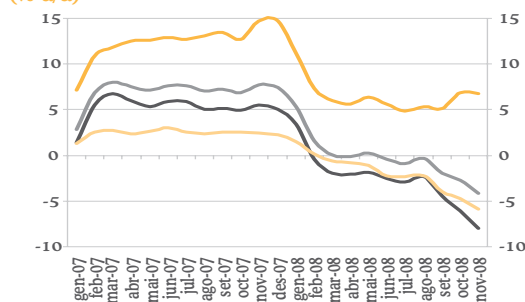

Font: MTIN i SEE BBVA

Gràfic 3.7.

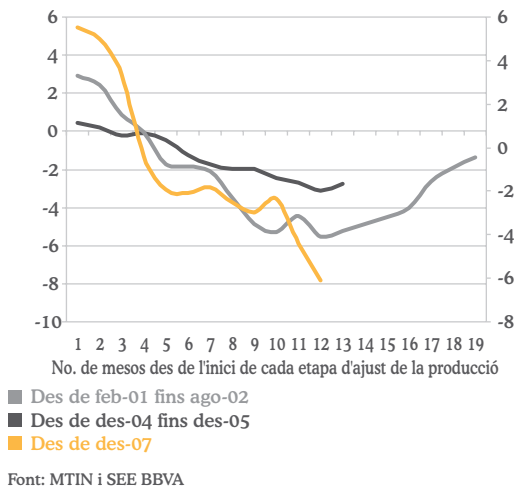
Espanya. Afiliació a la Seguretat Social

(% a/a)

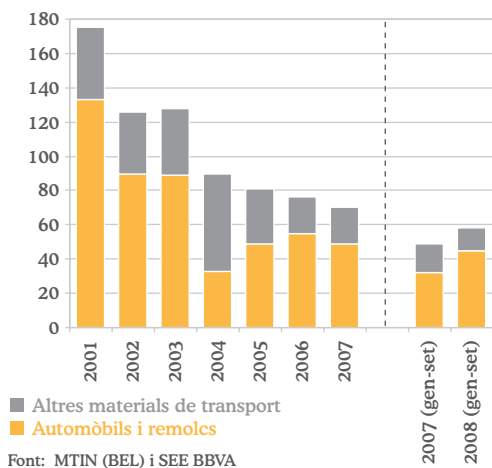

Font: MTIN i SEE BBVA

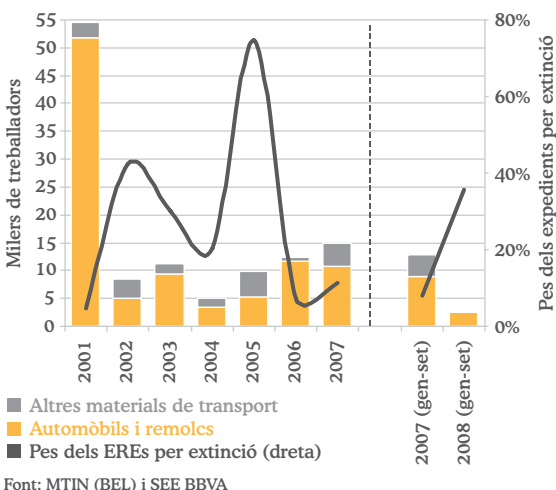
Gràfic 3.8.
Afiliació a la Seguretat Social al sector de fabricació de vehicles de motor.
 (Comparacions cícliques, % a/a)

Gràfic 3.9.
Espanya. Número d'EREs al sector de fabricació de material de transport

Gràfic 3.10.
Espanya. EREs al sector de fabricació de material de transport. Treballadors afectats

Si bé l'ocupació es veu afectada per la pèrdua de dinamisme del sector, els expedients de regulació d'ocupació van augmentar lleugerament entre gener i setembre de 2008

Un ERE no necessàriament implica la pèrdua de l'ocupació per als treballadors afectats pel mateix, sinó que, generalment, busca precisament el contrari, evitar el cessament de l'activitat de l'empresa i, per tant, la destrucció de llocs de treball. De fet, els motius de sol·licitud d'un ERE poden ser, a més de l'extinció de les relacions laborals, la suspensió temporal de les mateixes o la reducció de jornada per ajustar la producció a l'evolució de la demanda.

Les dades d'expedients autoritzats per l'autoritat laboral competent indiquen que el nombre d'EREs del sector de fabricació de material de transport va incrementar lleugerament en els tres primers trimestres de 2008 en relació amb el mateix període de 2007, tal com va succeir en l'ajustament de 2001 (Gràfic 3.9).

A més a més, el nombre de treballadors afectats per EREs s'ha reduït un 7,9% a/a entre gener i setembre de 2008 enfront dels tres primers trimestres de l'any anterior (Gràfic 3.10). Per tant, a diferència del succeït en 2001, el deteriorament de la creació d'ocupació en el sector a causa de la pèrdua de dinamisme de l'activitat econòmica no s'està mostrant acompanyada per un increment significatiu del nombre d'EREs.

Tot i així, la importància dels expedients d'extinció sobre el total d'EREs autoritzats va créixer significativament entre gener i setembre de 2008: el pes dels treballadors afectats per un expedient d'extinció es va multiplicar per 4,6 respecte al mateix període de l'any anterior

Però això és només una part de la història. Tot i la disminució interanual del nombre de treballadors afectats per EREs, les dades mostren un increment significatiu de la importància dels expedients d'extinció. Així, si entre gener i setembre de 2007, del total de treballadors afectats per EREs, només un 8,0% ho eren per un expedient d'extinció, en els tres primers trimestres de 2008, aquesta xifra va ascendir al 36%. Aquest resultat suggereix que la variable rellevant per analitzar l'impacte de l'empitjorament de la situació econòmica sobre l'ocupació no és tant el nombre d'EREs en el seu conjunt, sinó quants d'ells són d'extinció.

La inversió estrangera directa en el sector de fabricació de material de transport, participat majoritàriament per capital estranger, redueix la seva importància relativa en 2007 i 2008

L'augment de la importància relativa dels EREs d'extinció en el sector de fabricació de material de transport, a més de ser la conseqüència d'un deteriorament conjuntural comparativament intens, podria estar evidenciant un ajustament de naturalesa estructural que s'estaria plasmanant tant en una reducció permanent del flux d'inversió cap al sector, com en la sortida de capital, bé cap a d'altres activitats, bé cap a d'altres regions o països. Atès que la presència de capital estranger en el sector de fabricació de vehicles de motor és majoritària² (Gràfic 3.11), s'ha centrat l'anàlisi en l'evolució dels fluxos d'IED cap al sector.

Igual que l'entrada de capital productiu procedent de l'estranger respon als atractius de localització que una àrea geogràfica ofereix per a l'activitat productiva (menors costos laborals unitaris i càrrega impositiva, estabilitat política i conflictivitat laboral baixa, avantatges comparatius en infraestructures, capital humà i innovació, etc.), la desinversió del mateix pot ser conseqüència no només de la pèrdua de l'atractiu relatiu de la regió, sinó també de la no satisfacció de les expectatives que van

² Tal com ja havia indicat prèviament Merino (2003)

motivar la inversió inicial i de la recerca d'una major eficiència per part de la multinacional, sobretot en una situació conjuntural adversa com l'actual.³

Les dades d'IED bruta productiva⁴ realitzada a Espanya en el sector de fabricació de material de transport, en general, i en el de fabricació de vehicles de motor,⁵ en particular indiquen que continua la tendència de caiguda iniciada al començament de la dècada actual com a conseqüència del procés desinversor portat a terme per les empreses Santana i SEAT (Gràfic 3.12).

La tendència decreixent de la IED realitzada en el sector de fabricació de material de transport provoca que el seu pes en la IED total realitzada a Espanya descendeixi fins al 0,2% entre gener i setembre de 2008 des del 0,3% de l'any 2007, el seu menor nivell des que es disposa de dades sectorials homogènies (any 1993) (Gràfic 3.13). Aquests resultats indiquen que les conseqüències del deteriorament econòmic sobre el sector estan sent comparativament majors que les sofertes per les restants activitats econòmiques, especialment més si es considera que el total de la IED en el període gener-setembre de 2008 és superior en 3 punts percentuals de PIB al registrat en el primer semestre de 2007.

Tot i que el pes de la desinversió estrangera en el sector de fabricació de material de transport sobre la desinversió estrangera total s'ha incrementat en 2008, la branca de fabricació de vehicles de motor no és la culpable

Si s'analiza l'evolució comparada de la desinversió realitzada en la branca de fabricació de vehicles de motor (Gràfic 3.14), s'observa que la seva importància relativa és significativament reduïda (inferior al 0,2%, tant en 2007 com en 2008), no només en perspectiva comparada amb les restants activitats, sinó també en perspectiva històrica: el pes de la desinversió estrangera en la branca de fabricació de vehicles de motor sobre la desinversió estrangera total és cinc vegades inferior al terme mitjà 2001-2008. Per tant, el creixement de la desinversió observat en el sector de fabricació de material de transport a Espanya es deu, principalment, al deteriorament de la IED en la branca de fabricació d'altres materials de transport: construcció i reparació naval, fabricació de material ferroviari i fabricació de motocicletes.

En resum, el sector de l'automòbil a Espanya s'enfronta a una situació de descens significatiu de la seva producció, com a conseqüència de la menor demanda nacional i internacional. Aquesta menor producció s'ha vist acompanyada per una disminució significativa del nombre d'afiliats a la Seguretat Social, més intensa que en d'altres branques industrials, i per una menor inversió estrangera directa en el sector. En la mesura que l'automòbil és un bon exemple de bé de consum durador i, per tant, amb una demanda anàloga a la de la inversió residencial, la demanda nacional i internacional d'automòbils s'està acomodant al nou entorn financer internacional. Aquest entorn està caracteritzat per un augment de les primes de risc, que possiblement s'estabilitzin en nivells semblats als de dècades anteriors, i per un menor palanquejament de les economies domèstiques. Tot això fa pensar que el sector de l'automòbil s'enfronta a un ajustament no només cíclic sinó també de caràcter estructural.

³ Si bé no existeix una definició universal de deslocalització de la IED, Muñoz (2002) la defineix com el «[...] procés pel qual una empresa de capital estranger situada en un país pren la decisió d'abandonar la seva activitat parcial o totalment per situar-la en altre país, qualsevol que sigui la causa que la determini». Atès que el nostre interès radica a conèixer la possible disminució de la IED realitzada en el sector de fabricació de material de transport -independentment que dugui implícit el trasllat total o parcial de la producció a una altra àrea geogràfica- s'emprarà el terme desinversió en lloc de deslocalització.

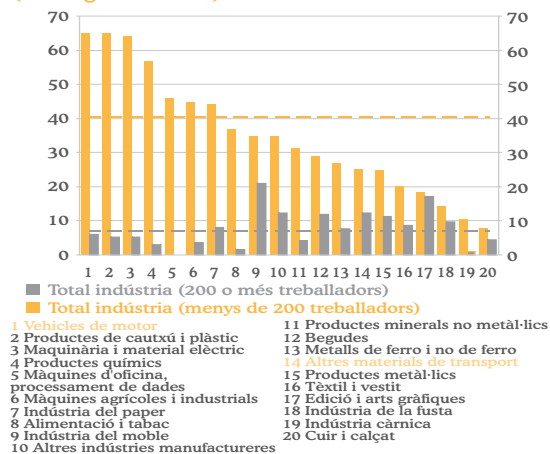
⁴ La IED bruta productiva no inclou les operacions tipus ETVE (entitats de tinença de valors estrangers) ja que la finalitat de les mateixes respon a una estratègia d'optimització fiscal dintre d'un mateix grup empresarial, mancant la inversió d'efectes econòmics directes.

⁵ Una anàlisi detallada de l'evolució de la IED en el sector es pot trobar en Fundació Caja de Navarra (2005).

Gràfic 3.11.

Percentatge d'empreses amb participació majoritària de capital estranger

(Promig 1990-2005)

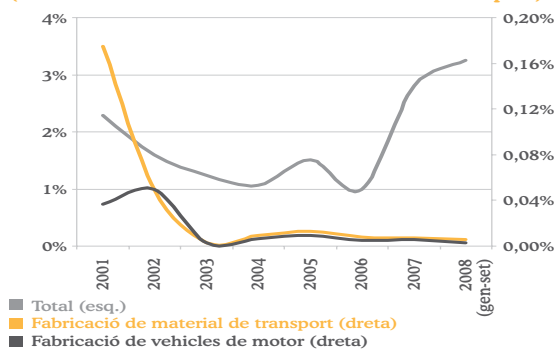

Font: SEE BBVA a partir de l'ESEE (Fundació SEPI)

Gràfic 3.12.

Espanya. IED bruta sobre PIB.

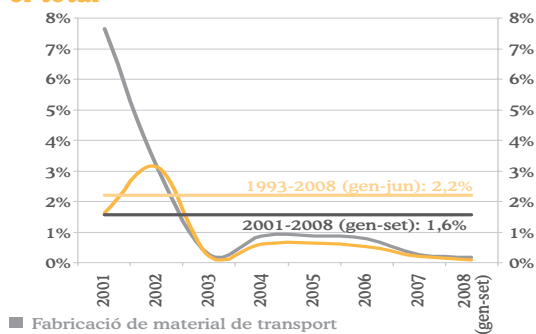
(Total i sector de fabricació de material de transport)

Font: DataInxv i SEE BBVA

Gràfic 3.13.

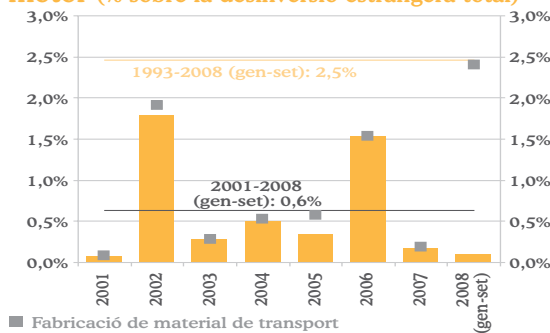
Espanya. Pes de la IED al sector de fabricació de material de transport sobre el total

Font: DataInxv i SEE BBVA

Gràfic 3.14.

Espanya. Desinversió estrangera a la branca de fabricació de vehicles de motor (% sobre la desinversió estrangera total)

Font: DataInxv i SEE BBVA

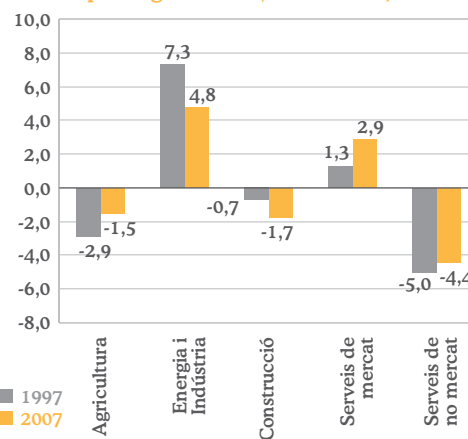
Requadre 2. Estructura productiva a Catalunya: protagonisme secular de la indústria

Catalunya és avui dia una de les regions més industrialitzades d'Espanya i d'Europa. El seu enlairament industrial s'inicia durant la segona meitat del segle XVIII, període en què la indústria tèxtil ocupa una posició d'hegemonia dintre de la regió i en què es produeix el naixement d'una burgesia industrial molt vinculada a la mateixa. Durant bona part del segle XIX (fonamentalment a partir de la pèrdua dels mercats colonials), el procés industrialitzador a Catalunya es recolza en el mercat nacional. Per a això, s'aprofiten, en primer lloc, els avantatges derivats de l'existència d'abundant mà d'obra procedent de les regions agrícoles i, en segon lloc, la defensa d'un cert proteccionisme del mercat interior. Aquest últim es fonamenta, entre d'altres motius, en la incapacitat per competir en el mercat internacional, sobretot pel retard existent pel que fa a d'altres països europeus com Anglaterra. Amb tot, no és fins a començaments del segle XX, a la vetlla de la Primera Guerra mundial, quan l'economia catalana es pot considerar ja com una economia plenament industrial.

L'actual indústria catalana arrenca, no obstant això, en els anys del "desarrollismo" espanyol (1962-1975), moment en què, després del Pla d'Estabilització de 1959 i la fi de la política autàrquica, es produeix un profund canvi en les economies espanyola i catalana, que se sustenta, en gran mesura, en el desenvolupament d'una sòlida base industrial amb un marcat perfil cap als mercats d'exportació, i que permet, entre d'altres coses, l'aparició d'una veritable classe mitjana, així com la progressiva introducció dels hàbits propis de la societat de consum (televisió, cotxes o electrodomèstics), arrelats ja en la major part dels països industrialitzats. És precisament en aquest context quan els entorns urbans de les províncies de Barcelona i Tarragona passen a convertir-se, gràcies a la seva localització espacial, en els principals focus d'inversió cap a la indústria dintre de Catalunya, qüestió aquesta que acabarà, finalment, per atorgar-los un marcat perfil industrial dintre d'aquesta comunitat.

Per tot això, l'estructura productiva de Catalunya manté encara característiques pròpies que la diferencien del terme mitjà nacional. En aquest sentit, el tret més característic de l'economia catalana és el major pes relatiu de la indústria i l'energia, amb una taxa de participació en el seu PIB superior en més de 4,8 punts percentuals a la mitjana nacional en 2007 (Quadre 1), cosa que la fa estar relativament més exposada al fort deteriorament conjuntural pel qual, fins al moment, travessen les activitats industrials, orientades, en el cas de Catalunya, fonamentalment al mercat exterior.

Gràfic 1.
Catalunya, estructura productiva
(Desviacions del promig nacional, % del VAB)

Font: SEE BBVA amb dades CRE, INE

No obstant això, les activitats industrials a Catalunya han vingut perdent pes en els últims anys, suposant en 2007 el 22,8% de l'activitat generada. Aquesta caiguda ha comportat uns guanys relatius, més o menys intensos, del pes les activitats lligades als serveis de mercat, el creixement de les quals en terme mitjà durant el període 1997-2007 va ser del 7,8%, i, sobretot, de les relacionades amb la construcció (12,6%).

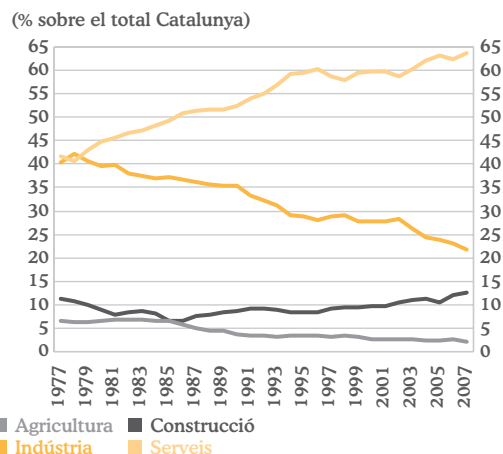
Quadre 1. Catalunya i Espanya, estructura productiva (% del Valor Afegit Brut)

	Espanya	
	1997	2007
Agricultura	5,0	2,9
Energia i Indústria	22,2	18,0
Construcció	7,1	12,2
Serveis	65,7	66,8
De mercat	50,6	52,1
De no mercat	15,1	14,7
TOTAL	100	100

	Catalunya	
	1997	2007
Agricultura	2,2	1,4
Energia i Indústria	29,5	22,8
Construcció	6,4	10,5
Serveis	62,0	65,3
De mercat	51,9	55,0
De no mercat	10,0	10,3
TOTAL	100	100

Font: INE, CRE, i SEE BBVA

Gràfic 2.
Catalunya, importància de l'ocupació per sectors productius

Font: SEE BBVA amb dades EPA, INE

Aquesta tendència s'ajusta a l'evolució observada en el creixement de l'ocupació en els diferents sectors productius durant els últims anys. En aquest sentit, s'observen guanys relatius intensos en els serveis, superiors als registrats en la construcció, al costat de reculades notòries en la indústria, on el pes de l'ocupació sobre el total a Catalunya ha passat del 40,3% en 1977 al 21,7% en 2007, tot això en línia amb la intensificació del procés de terciarització que ha vingut registrant l'economia catalana en els últims anys.

Quadre 2. Catalunya, VAB Industrial per subsectors, (%)

	Espanya	
	2000	2005
Metal·lúrgica i productes metàl·lics	15,5	16,8
Altres productes minerals no metàl·lics	7,7	8,6
Indústria química	9,4	9,6
Maquinària i equipament mecànic i elèctric	14,2	13,2
Fabricació material transport	11,1	10,8
Alimentació, begudes i tabac	13,7	14,3
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	7,2	5,2
Paper, edició i arts gràfiques	9,1	9,5
Indústries manufactureres diverses	12,2	12,0
TOTAL INDÚSTRIA	100	100

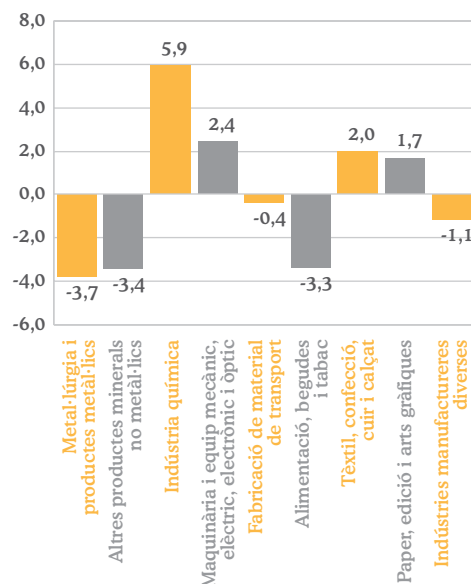
	Catalunya	
	2000	2005
Metal·lúrgica i productes metàl·lics	12,2	13,1
Altres productes minerals no metàl·lics	4,5	5,2
Indústria química	14,6	15,5
Maquinària i equipament mecànic i elèctric	16,5	15,6
Fabricació material transport	10,6	10,4
Alimentació, begudes i tabac	10,7	11,0
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	9,9	7,2
Paper, edició i arts gràfiques	10,1	11,2
Indústries manufactureres diverses	10,9	10,8
TOTAL INDÚSTRIA	100	100

Font: SEE BBVA amb dades CRE, INE

En relació amb el subsector de fabricació de material de transport, l'estructura del qual reflecteix perfectament l'estreta associació que avui existeix entre les noves maneres flexibles d'organització de la producció i la distribució espacial de la seva activitat basades en el model OLI¹, destaca, sobretot, el pes relativament similar que existeix tant a Catalunya (10,4%) com a Espanya (10,8%).

¹ El paradigma eclèctic o model OLI (Dunning, 1977, 2002) és considerat com el marc teòric general per a l'estudi de l'empresa multinacional. Segons aquest model, les condicions per a la multinacionalització es fonamenten en l'existència de tres tipus d'avantatges: avantatges de propietat (*ownership advantages*); avantatges d'internacionalització (*internalization advantages*); i avantatges de localització (*location advantages*). Aquest tipus d'avantatges permeten donar resposta al perquè, a l'on i al com es multinacionalitza l'empresa en general (Durán, 2005).

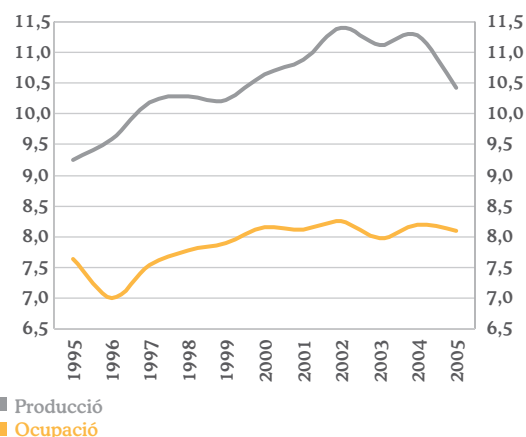
Gràfic 3. Catalunya, descomposició del VAB Industrial per subsectors 2005
(Diferencials respecte del promig nacional, % del VAB)

Font: SEE BBVA amb dades CRE, INE

No obstant això, a Catalunya la seva importància en termes de producció i d'ocupació comença a ser decreixent a partir de 2005, afectant amb major intensitat a la producció respecte de l'ocupació. Això podria explicar-se, entre d'altres coses, perquè es tracta d'un subsector relativament intensiu en capital, al mateix temps que molt flexible quant a l'ús del factor treball.

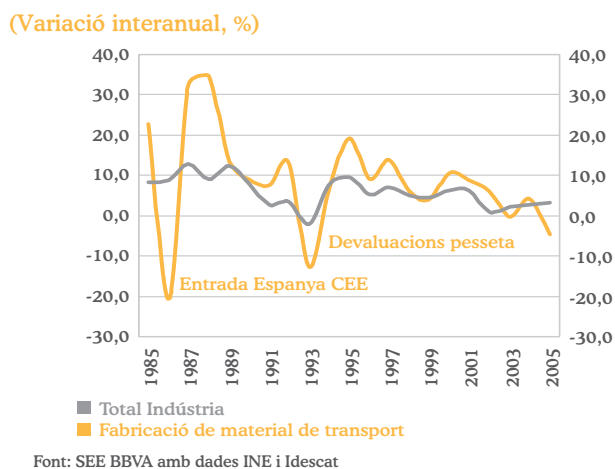
Gràfic 4. Catalunya, importància de la producció i l'ocupació en el subsector de fabricació de material de transport
(% sobre el total Indústria a Catalunya)

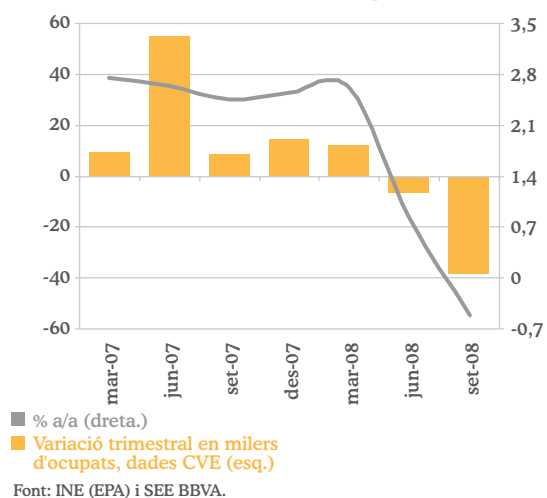
Font: SEE BBVA amb dades INE i Idescat

La pèrdua de pes d'aquesta branca d'activitat a Catalunya és coherent amb les menors taxes de creixement que registra la producció d'aquests tipus de béns en els últims anys i que es deuen, en gran mesura, al fet que els avantatges competitius amb què comptaven en els mercats d'exportació europeus, principal destinació de la seva producció, s'han anat diluint amb el pas del temps en produir-se una intensificació de la competència, fonamentalment via preus, amb l'entrada de nous socis a la Unió Europea, principalment de l'Europa de l'Est.

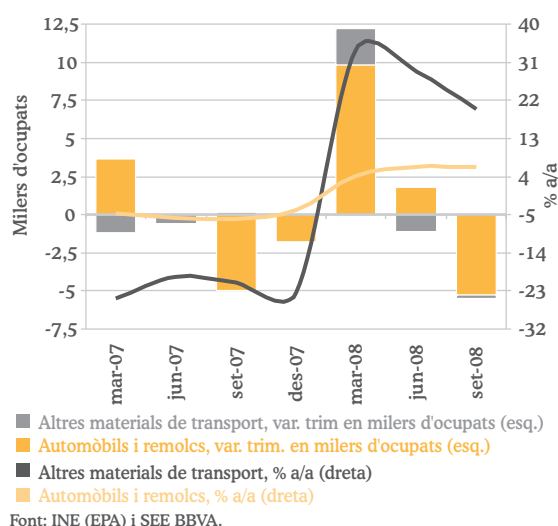
Gràfic 5. Catalunya, creixement del VAB Industrial per subsectors
(Variació interanual, %)

Gràfic 3.15. Catalunya. Creació d'ocupació
(Variació trimestral en milers d'ocupats, dades CVE)

Gràfic 3.16. Catalunya. Creació d'ocupació al sector de fabricació de material de transport

Ocupació i reestructuració empresarial del sector de fabricació de material de transport a Catalunya

L'ajustament de l'ocupació en el sector de fabricació de material de transport, en general, i en la branca de fabricació de vehicles de motor, en particular, és més intens a Catalunya que en el conjunt d'Espanya...

Igual que per a Espanya en conjunt, la ralentització del creixement a Catalunya, tant de l'economia com del sector de fabricació de material de transport, afecta el mercat laboral. Les dades de l'EPA corresponents al tercer trimestre de 2008 van mostrar que l'economia catalana va destruir 38,3 milers d'ocupacions⁶, un 30,3% de l'ocupació destruïda en el conjunt d'Espanya (Gràfic 3.15).

Però a diferència d'allò observat per a Espanya, l'ocupació del sector es va deteriorar significativament entre juny i setembre: es van perdre 5,5 milers d'ocupacions netes (dades CVE) a causa del comportament de la branca de fabricació de vehicles de motor.

Atès que l'evolució de l'ocupació industrial a Catalunya està discordant de forma paral·lela a la d'Espanya (Gràfic 3.16), els resultats anteriors indiquen que l'ocupació en el sector de fabricació de material de transport a Catalunya està experimentant una pèrdua de dinamisme major que l'experimentada pels restants sectors industrials.

... donada la importància dels seus efectes d'arrossegament sobre la resta d'activitats econòmiques

Per determinar en quina mesura canvis en la producció del sector de l'automoció influeixen sobre la resta de les activitats es pot utilitzar la metodologia de les taules *input-output*⁷. Així a Catalunya un increment d'un milió d'euros en la demanda final en la fabricació de vehicles de motor produiria un increment en la producció final del conjunt de l'economia de 3,1 milions d'euros. Mentre que davant el mateix

⁶ Segons dades corregides de variacions estacionals.
⁷ Vegi's metodologia a "Un análisis de la relación de la construcción con otras ramas de actividad" a Situación Inmobiliaria, junio 2007. En tot cas, a l'hora de valorar els resultats ha de tenir-se en compte que aquesta anàlisi es basa en supòsits fonamentalment estàtics, i no incorporen canvis tecnològics ni modificacions en l'estructura productiva dels sectors.

increment en la demanda final d'altres materials de transport l'increment en la producció final seria de 3,0 milions d'euros. D'aquesta forma, aquestes dues activitats se situen en la quarta i sisena posició, respectivament, entre les de major capacitat d'arrossegament cap enrere sobre la resta de l'economia (Gràfic 3.17).

D'altra banda, davant un increment en la demanda final del conjunt de l'economia, les activitats de fabricació de vehicles de motor i d'altres materials de transport incrementen la seva producció en 2,4 i 1,7 milions d'euros, respectivament, per combatre aquest increment de la demanda o arrossegament cap endavant.

Creuant ambdós efectes, es pot observar que la fabricació de vehicles de motor i altres materials de transport es configuren com a sectors fonamentals per a l'economia catalana, més per la seva capacitat per impulsar la producció de la resta de sectors que per l'augment que registra davant increments en la demanda final de l'economia.

Si atenem al VAB i l'ocupació, com s'observa en el Gràfic 3.18, a Catalunya, per incrementar en un milió d'euros la demanda final dels vehicles de motor es requereix la creació de 22,1 llocs de treball (5,0 llocs en el sector i 17,1 en la resta de sectors), mentre que en altres materials de transport serien necessaris 24,3 llocs de treball addicionals (7,7 en el propi sector i 16,6 en la resta de l'economia).

A més, aquest increment de la demanda final (Gràfic 3.19), generaria un increment del VAB d'1,0 milions d'euros per a cadascuna de les dues branques (0,2 milions en ambdós sectors i 0,8 milions en la resta de sectors).

A més a més, tant el nombre d'EREs com el de treballadors afectats a Catalunya ha crescut en 2008 ...

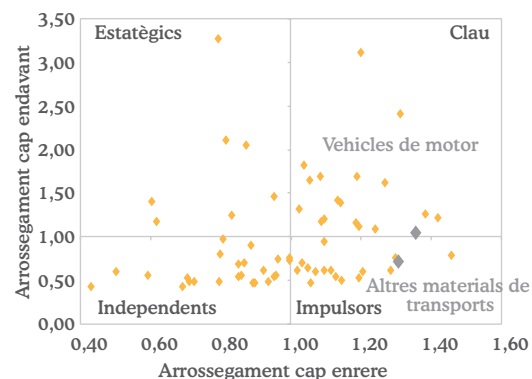
A diferència del succeït en el conjunt d'Espanya, tant el nombre d'expedients com el de treballadors afectats per ells s'ha incrementat respecte al mateix període de 2007 (Gràfic 3.20). Així, mentre que el nombre d'EREs a Catalunya va créixer un 29,7% fins als 441 entre gener i setembre de 2008, el nombre de treballadors afectats va augmentar en 3010, fins als 8552, fet que implica un lleuger increment de la grandària mitjana de les empreses responsables dels expedients presentats.

..., però el pes dels expedients d'extinció s'ha reduït, fet que limita la rellevància dels EREs com indicadors de l'efecte permanent de la ralentització econòmica sobre l'evolució de l'ocupació

Si bé els EREs han evolucionat comparativament pitjor que en el conjunt d'Espanya, els d'extinció ho han fet comparativament millor. Així, les dades indiquen que el pes dels expedients d'extinció sobre el total d'EREs aprovats s'ha reduït 12,5 pp entre gener i setembre de 2008 en relació amb el mateix període de 2007 (Gràfic 3.21). De fet, si es compara el succeït durant el 2008 amb el terme mitjà de l'últim sexenni, no s'aprecien diferències significatives entre el percentatge de treballadors afectats per un ERE d'extinció en el període 2001-2007 (68,7%) i el registrat en els tres primers trimestres de l'any 2008 (70,9%). Aquesta situació no és exclusiva de Catalunya, tal com s'observa en el Gràfic 3.22: en la gran majoria de Comunitats Autònomes, la importància relativa dels EREs d'extinció tot just ha canviat en 2008 respecte al terme mitjà. Fins i tot dues altres regions en les quals el pes del sector de fabricació de vehicles de motor en l'ocupació total és comparativament elevat (Galícia i Aragó), exhibeixen un menor percentatge d'expedients d'extinció en 2008 que el terme mitjà de l'últim sexenni. Per tant, el deteriorament experimentat per l'ocupació del sector, si bé és significatiu en termes absoluts, és comparativament reduït quan es contrasta amb el de la resta de l'economia.

Gràfic 3.17.

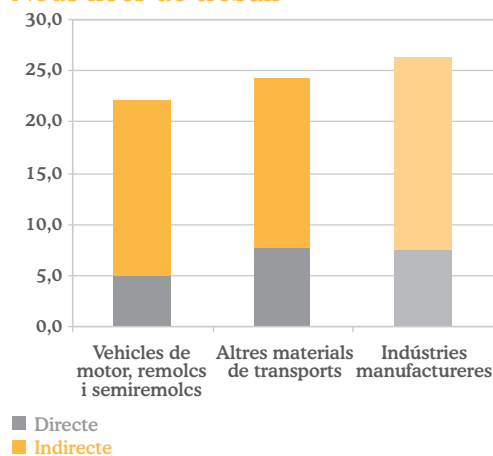
Classificació dels sectors segons la seva capacitat d'arrossegament Índex de Rasmussen. TIOC 2001

Font: SEE BBVA

Gràfic 3.18.

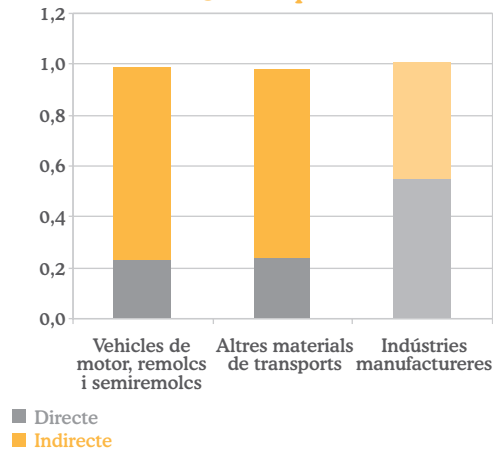
Efectes sobre l'ocupació TIOC 2001 a 65 branques Nous llocs de treball

Font: Idescat i SEE BBVA

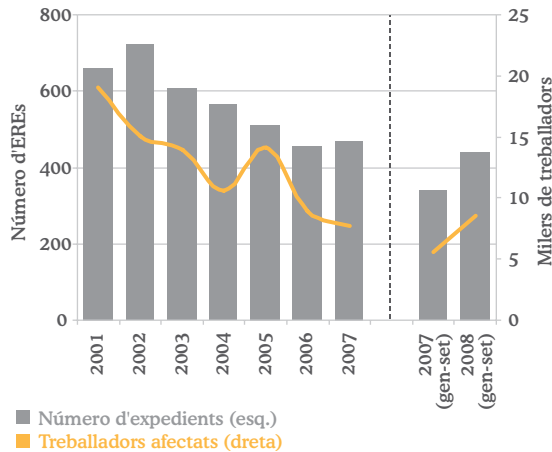
Gràfic 3.19.

Efectes sobre el VAB TIOC 2001 a 65 branques

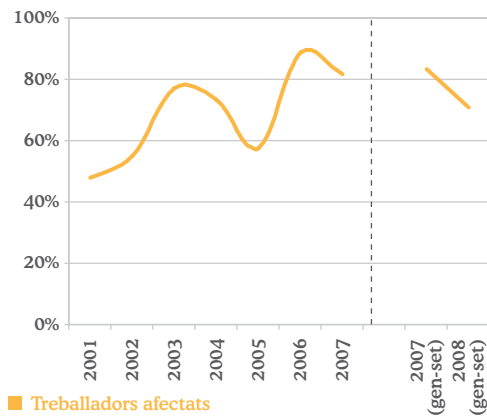
Font: Idescat i SEE BBVA

Gràfic 3.20.
Catalunya. Expedients de regulació d'ocupació

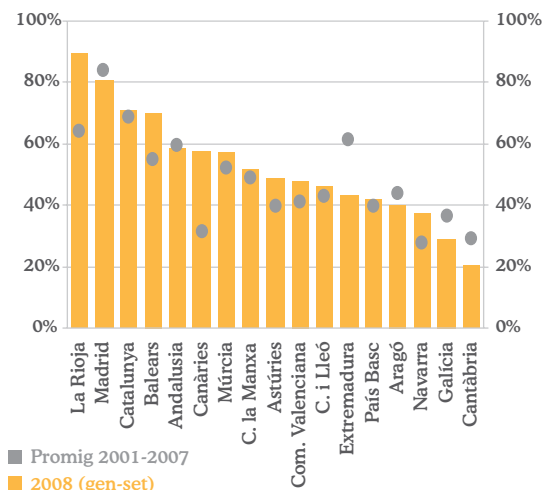
Font: MTIN (BEL) i SEE BBVA

Gràfic 3.21.
Catalunya. Pes dels expedients d'extinció sobre el total d'EREs autoritzats

Font: MTIN (BEL) i SEE BBVA

Gràfic 3.22.
Percentatge de treballadors afectats per un ERE d'extinció sobre el total de treballadors afectats

Font: MTIN (BEL) i SEE BBVA

IED en la branca de fabricació de vehicles de motor a Catalunya: avantatge comparatiu però especialització sectorial escassa

Mentre que en el conjunt d'Espanya l'augment dels EREs d'extinció no s'estava veient acompanyat per un deteriorament de la IED, a Catalunya té lloc la situació oposada. Així, el Gràfic 3.23 indica que després de l'increment experimentat durant el 2007, la participació en el PIB regional de la IED realitzada a Catalunya i, en particular, en la branca de fabricació de vehicles de motor, s'ha reduït en els nou primers mesos de 2008. Tot i aquest comportament, la contribució de la IED en la branca de fabricació de vehicles de motor a la disminució de la IED total realitzada en la regió és marginal. Això és conseqüència del fet que el grau d'especialització de la regió en aquesta branca d'activitat —en termes d'IED— és baix. El Gràfic 3.24 mostra que si bé Catalunya posseïx un avantatge comparatiu en la fabricació de vehicles de motor enfront de les restants CCAA —concentra el 23,6% de la IED realitzada en la fabricació de vehicles de motor durant el període 2001 – 2008 (set)—, aquesta xifra només representa l'1,3% de la IED total realitzada en la regió durant el període. Per tant, l'impacte negatiu directe sobre l'ocupació de les desinversions que estan tenint lloc en el sector (i que puguin succeir en el futur) és acotat.

Si bé Catalunya concentra el 24% de la IED realitzada en la branca de fabricació de vehicles de motor a Espanya, el seu pes sobre el total de la IED realitzada a Catalunya és comparativament reduït, el que limitarà l'impacte negatiu de les desinversions que puguin tenir lloc en el futur en la regió

S'arriba al mateix resultat si s'analitzen les dades sobre reestructuracions empresarials recollides per l'European Monitoring Centre on Change (EMCC)⁷. Centrant l'atenció en el sector de fabricació de material de transport, el Quadre 3.1 mostra que el 79,3% de la reducció neta d'ocupació derivada dels processos de reestructuració anunciats per les empreses del sector a Espanya durant l'any 2008 es correspon amb empreses radicades en la regió. No obstant això, noti's que: i) només una part de la destrucció potencial d'ocupació planificada es convertirà en definitiva, i ii) encara que tota la destrucció potencial fos definitiva, aquesta suposaria únicament l'11,4% de la pèrdua neta d'ocupació directa acumulada a Catalunya durant els tres primers trimestres de l'any, que va ser de -82.523). No obstant això, aquesta visió està condicionada per dos factors. En primer lloc, només una part de l'ocupació finalment destruïda ve precedida per un ERE. En segon lloc, tal com s'ha mostrat anteriorment, els efectes induïts sobre l'ocupació de les restants branques d'activitat són significatius i superiors als directes, pel que la pèrdua d'ocupació total serà major que la registrada en el sector.

Quadre 3.1. Activitats anunciades de reestructuració empresarial al sector de fabricació de material de transport a Espanya i les seves conseqüències sobre l'ocupació. Any 2008 (1)

Data de l'anunci	Empresa	Tipus de reestructuració	Comunitat Autònoma	Reducció neta de l'ocupació planificada
15/7/08	Pirelli	Reestructuració Interna	Catalunya	280
19/5/08	Al-Ko Condural	Fallida/Tancament	Catalunya	191
5/3/08	General Motors	Reestructuració Interna	Aragó	902
13/12/08	Nissan (2)	Reestructuració Interna	Catalunya	3332
8/2/08	Dura Automotive	Reubicació	Navarra	162
18/9/08	Freudenberg Componentes	Fallida/Tancament	Catalunya	141
5/9/08	Tyco Electronics	Ofshoring/Deslocalització	Catalunya	305
22/2/08	Nissan	Reestructuració Interna	Catalunya	111
17/12/08	SEAT (3)	Reestructuració Interna	Catalunya	5300
Total				10444
A Catalunya				9380

Font: SEE BBVA i European Monitoring Centre on Change.

(1) Fins el 17 de desembre

(2) L'ERE (temporal) de Nissan del 13/12 substitueix a un ERE definitiu anterior presentat el 14/10

(3) L'ERE (temporal) de SEAT anunciat a mitjan desembre serà d'aplicació entre el 2-feb i el 20-jun de 2009

⁷ <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/>

En síntesi, sembla que les conseqüències de la ralentització del creixement econòmic sobre el sector de fabricació de material de transport, en general, i sobre la branca de fabricació de vehicles de motor, en particular, seran significatives en termes de valor afegit i d'ajustament de l'ocupació i majors que les suportades en les etapes d'ajustament de l'última dècada. A més, l'evolució de la IED manté la tendència de caiguda iniciada en el conjunt d'Espanya en 2005 i a Catalunya en 2007. Amb tot, els processos de descapitalització que pugui estar experimentant el sector no semblen haver-se agreujat addicionalment sobre les tendències prèvies, almenys en el conjunt d'Espanya. Les repercussions sobre la destrucció d'ocupació, tot i ser limitades en el propi sector per ser relativament poc intensiu en mà d'obra, es veuran amplificades pel seu comparativament elevat efecte d'arrossegament sobre d'altres activitats.

Bibliografia

ANFAC (2008): *Memoria 2007*. Instituto de Estudios de Automoción SL.

Fernández-Otheo, C. M. (2000): "Concentración y especialización regional de la inversión directa extranjera en España", *Economía Industrial*, 335/336, 67-82.

Fundación Caja Navarra (2005): *Automoción: un sector en revolución... Claves para el análisis [I]*. Biblioteca Viálogos.Can. Viálogos consultoría corporativa y Grupo AFI. Grupo Caja Navarra.

Generalitat de Catalunya (2008): *Informe anual sobre la indústria a Catalunya 2007*. Dep.d'Innovació, Universitats i Empresa. Secretaria d'Indústria i Empresa. Observatori de Prospectiva Industrial.

Merino, F. (2003): "Desinversión de las multinacionales extranjeras: ¿Casos aislados o un fenómeno generalizado", *Economía Industrial*, 352, 133-144.

Muñoz, M. (2002): Deslocalización sectorial de la inversión extranjera directa en España. *Boletín Económico de Información Comercial Española*, 2744, 19-30.

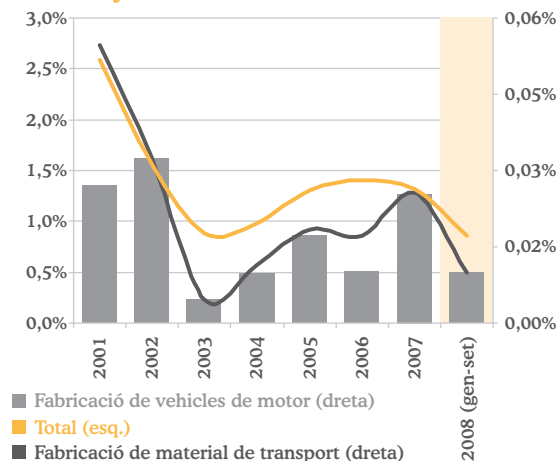
Myro, R., C. Fernández-Otheo, L. Labrador, A. B. Baidés, M. E. Álvarez y J. Vega (2008): Globalización y deslocalización. Importancia y efectos para la industria española. Dirección general de política de la pequeña y mediana empresa. Secretaría general de industria. Ministerio de Industria.

Nadal, J. y A. Carreras (1990). *Pautas regionales de la industrialización española: siglos XIX-XX*. Ariel.

Nadal, J. (1992). *Moler, tejer y fundir: estudios de historia industrial*. Ariel.

Gràfic 3.23.

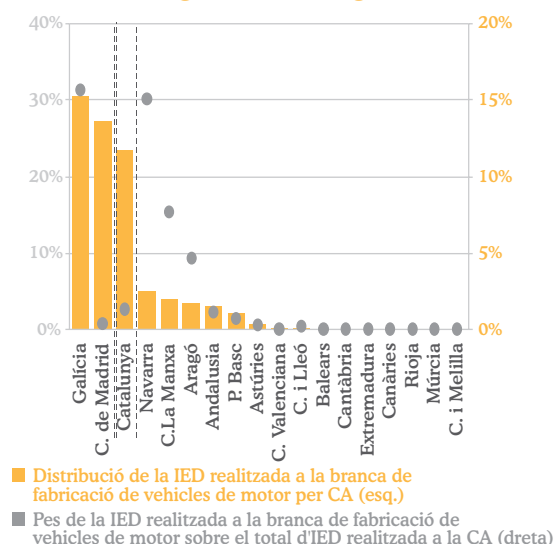
Catalunya. IED bruta sobre PIB.

Font: DataInxv i SEE BBVA
 (Nota: La previsió 2008 contempla un creixement del PIB nominal de Catalunya del 4,3% durant els tres primers trimestres de l'any)

Gràfic 3.24.

Distribució territorial de la IED realitzada a la branca de fabricació de vehicles de motor. Promig 2001-2008 (gen-set)

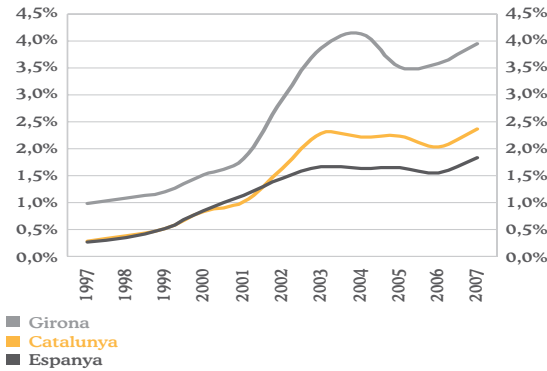

Font: DataInxv i SEE BBVA

Gràfic 4.1.

Girona, creixement de la població

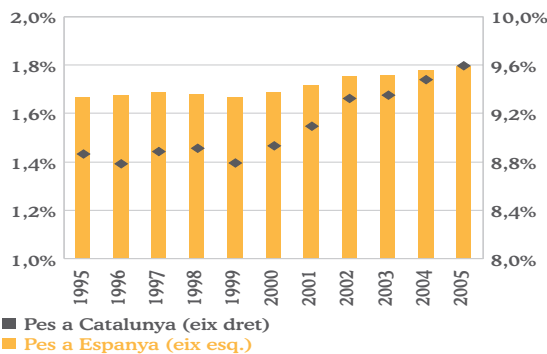
(Taxa de variació interanual)

Font: SEE BBVA amb dades CRE 2000, INE

Gràfic 4.2.

Girona, importància relativa en el PIB

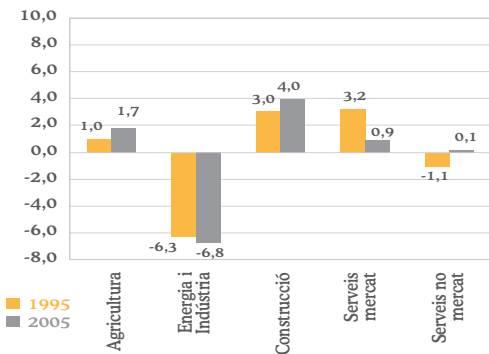

Font: SEE BBVA amb dades CRE, INE

Gràfic 4.3.

Girona, estructura productiva

(Diferencial amb el terme mitjà català, % del VAB)

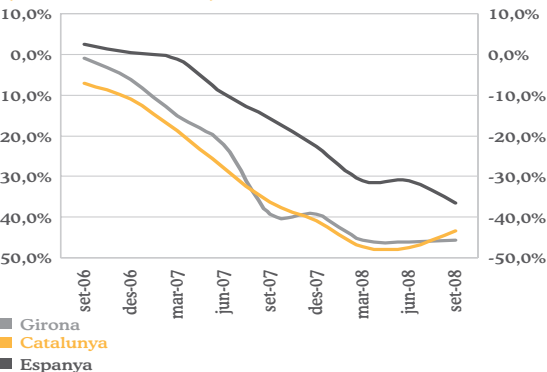

Font: SEE BBVA amb dades CRE, INE

Gràfic 4.4.

Girona, compravendes d'habitatge

(variació interanual)

Font: SEE BBVA amb dades del Ministeri d'Habitatge.

4. Anàlisi provincial: Girona

Girona, pes creixent en l'economia catalana i espanyola en termes de població i activitat ...

La província de Girona amb prop de 700.000 habitants i una densitat demogràfica de 117,6 habitants per km², inferior als 223,2 hab/km² de Catalunya, representà en 2007 l'1,5% i el 9,7% de la població nacional i catalana, respectivament. El pes de la població gironina respecte de Catalunya i d'Espanya s'ha incrementat en els últims anys a causa del fort creixement demogràfic registrat en aquesta província. Aquest fet es deu fonamentalment al creixent flux d'entrada de població immigrant, que segons les últimes dades del Padró municipal referits a l'1 de gener de 2008 representa el 20,8% de la població de Girona, enfront del 16,3% i del 13% de Catalunya i Espanya, respectivament.

Quant al Producte Interior Brut (PIB) de Girona, el seu pes és també creixent en relació tant a Catalunya com a Espanya. En 2005, últim any amb dades disponibles per a la província, l'economia de Girona representava l'1,8% del PIB espanyol i el 9,6% del PIB català. Ambdós percentatges són superiors o iguals a les respectives ponderacions de la població de Girona, fet que indica que la província gaudeix d'un nivell de renda per capita relativa major, gràcies al creixement registrat en els darrers anys, no compensat totalment per l'increment relatiu de la seva població. De fet, Girona tenia en 2005 un PIB per capita de 25.304 euros per habitant, enfront dels 24.814 euros per habitant de Catalunya i els 20.933 euros d'Espanya.

... i amb una estructura productiva on destaca el pes de l'Agricultura i els Serveis de mercat i la creixent importància de la Construcció

Com en bona part de les economies desenvolupades, el sector amb major pes en l'estructura productiva de la província de Girona és el sector Serveis, que representa el 66,3% del Valor Afegit Brut (VAB), més d'un punt per sobre del terme mitjà català (65,2%), encara que lleugerament per sota de la mitjana espanyola (66,8%). Aquest fet s'explica, en bona part, per la localització geogràfica de la província de Girona, en què sobresurt el seu elevat potencial com enclavament turístic, a causa que els seus límits naturals se situen en la zona oriental de la serralada pirinenca i en una àmplia franja del litoral mediterrani català. Tot això es reflecteix en el pes del sector turístic en la seva economia, on les pernoctacions hoteleres tant de residents a Espanya com en l'estranger, tal com recull el Quadre 4.1, són superiors al seu pes econòmic tant a Espanya com a Catalunya.

Adicionalment, si bé l'estructura productiva de Girona és cada vegada més semblant a la de Catalunya, existeixen encara importants diferències com el major pes relatiu de les activitats d'Agricultura i els Serveis de mercat i la creixent importància de la Construcció, tot això, en perjudici del creixement de les activitats d'Energia i Indústria.

Major exposició relativa a les activitats de construcció residencial, i ajustament en línia amb el de l'economia

La creixent importància de les activitats de construcció en la província de Girona es deriva tant del major pes relatiu de la licitació pública com, fonamentalment, de l'activitat d'habitatge. En aquest sentit, Girona es troba relativament més exposada al cicle immobiliari que d'altres províncies. Aquest fet es reflecteix el Quadre 4.1,¹ on el pes dels visats

¹ Es pren com a referència el període 2000-2005, últim any d'informació disponible

d'habitatge sobre el total nacional i català és a Girona superior a la importància econòmica de la província.

No obstant, el procés d'ajustament immobiliari és molt similar al que es registra a Catalunya tant en termes d'oferta o activitat com de demanda. Així, pel costat de la demanda, les compravendes d'habitatge a Girona, tant nou com usat, registraven fins a setembre de 2008 caigudes superiors al 45% en termes interanuals, enfront del 43,4% de Catalunya i del 36,4% de la resta d'Espanya. Des de la perspectiva de l'oferta, el mercat immobiliari va començar a donar signes clars de feblesa a mitjan 2007, un any més tard que la demanda, però més intensament que aquesta. Així, els visats d'obra nova en la província de Girona van caure fins a setembre de 2008, en suma mòbil anualitzada, un 56,8%, per sobre del terme mitjà nacional (-54,3%), encara que lleugerament per sota de la caiguda registrada en la resta de Catalunya (-63%).

En relació als preus de l'habitatge, en el gràfic adjunt s'observa que la seva desacceleració segueix a Girona una senda similar a la registrada a Catalunya i a Espanya. En aquest sentit, les últimes dades disponibles, les relatives al tercer trimestre de l'any, mostren a Girona un creixement de l'1,2% en taxa interanual, enfront del 3,2% que es registra a Catalunya i del 0,4% registrat a Espanya.

Quadre 4.1. Girona, pes a Espanya i Catalunya

Al PIB (%) (2000-2005)		
	A Espanya	A Catalunya
	1,8	9,3
A la Població (%) (2003-2007)		
	A Espanya	A Catalunya
	1,5	9,4
A l'Ocupació (%) (2003-2007)		
	A Espanya	A Catalunya
	1,8	10,1
A les Exportacions (%) (2003-2007)		
	A Espanya	A Catalunya
	1,9	7,1
Al Sector Turístic (%) (2003-2007)		
	A Espanya	A Catalunya
Viatgers	3,9	22,8
Pernoctacions	4,4	27,3
Al Sector Construcció (%)		
	A Espanya	A Catalunya
A la Construcció (%) (2000-2005)	2,1	13,1
Promig 2003-2007		
A la Licitació Pública (%)	2,0	11,7
En Visats d'Edific. (%)	2,8	23,0
Habitatge	2,9	23,2
Altres construccions	0,5	6,7

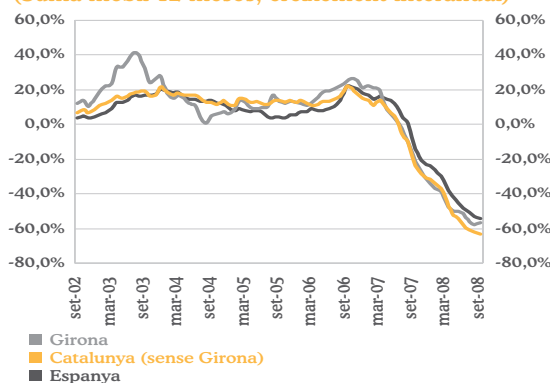
Font: SEE amb dades del Ministeri de Foment, SEOPAN i INE

El turisme, activitat amb una major importància relativa en la província, registra, fins al moment, una evolució menys favorable que a Catalunya

La localització geogràfica de Girona, amb una àmplia extensió costanera i muntanyenca, fan d'aquesta província un enclavament turístic de primer ordre en el Mediterrani, facilitant, per tant, el desenvolupament del turisme. D'acord amb la importància tant del nombre de viatgers

Gràfic 4.5.

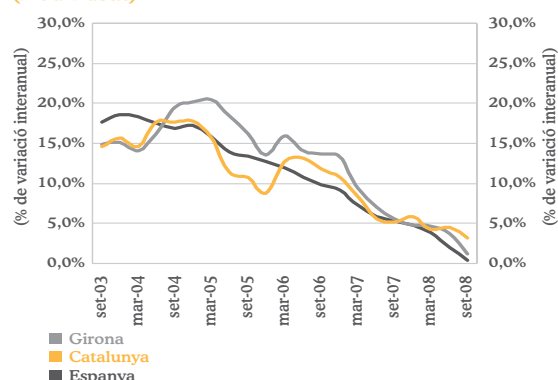
Girona, evolució dels visats d'obra nova (Suma mòbil 12 mesos, creixement interanual)

Font: SEE BBVA amb dades del Ministeri d'Habitatge.

Gràfic 4.6.

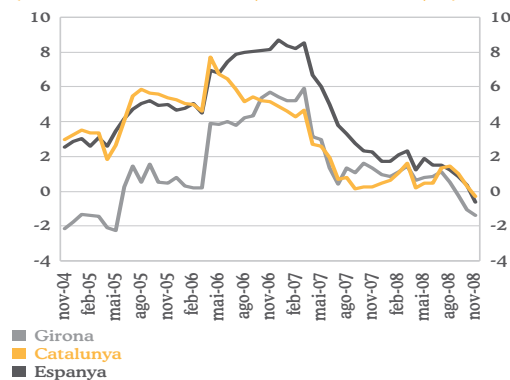
Girona, evolució del preu de l'habitatge (Nou i usat)

Font: SEE BBVA amb dades del Ministeri d'Habitatge

Gràfic 4.7.

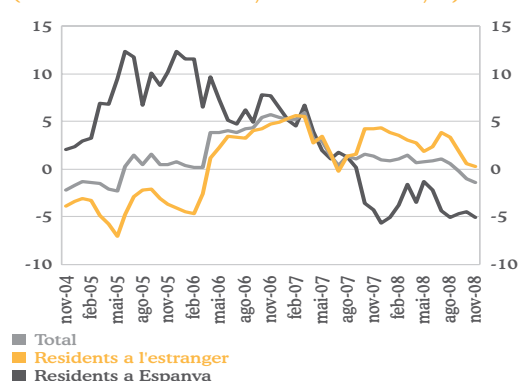
Girona, pernoctacions hoteleres (Suma mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

Font:SEE BBVA amb dades INE

Gràfic 4.8.

Girona, pernoctacions hoteleres (Suma mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

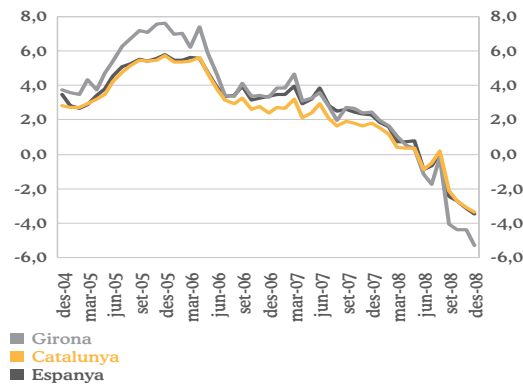

Font:SEE BBVA amb dades INE

Gràfic 4.9.

Girona, afiliacions a la Seguretat Social

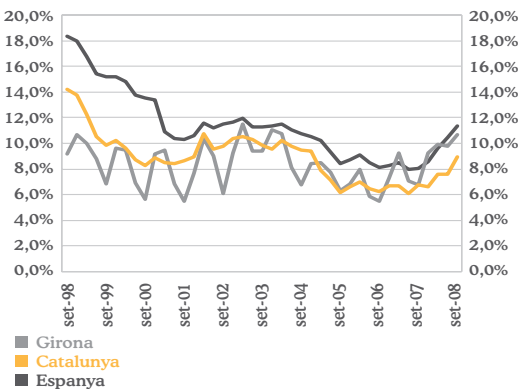
(Taxa de variació interanual, %)

Font: Ministeri de Treball i SEE BBVA

Gràfic 4.10.

Girona, taxa d'atur

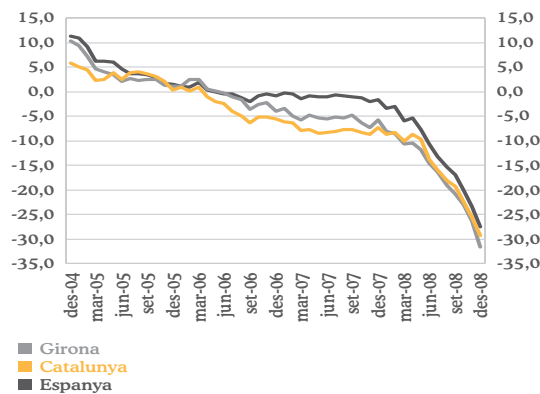

Font: EPA SEE i BBVA

Gràfic 4.11.

Girona, matriculacions de turismes

(Suma mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

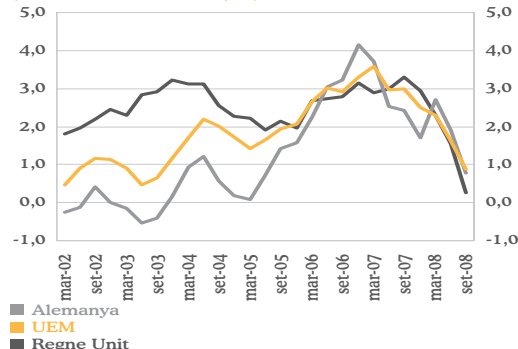

Font: Ministeri de l'Interior, DGT i SEE BBVA

Gràfic 4.12.

UEM, Alemanya i Regne Unit, creixement del PIB

(Var. interanual real, %)

Font: SEE BBVA amb dades Eurostat

com de les pernoctacions en establiments hotelers, el pes relatiu del sector turístic en la província de Girona és relativament elevat. En terme mitjà, en l'últim quinquenni, Girona registra el 4,4% del total de les pernoctacions hoteleres d'Espanya, més del doble del pes econòmic de la província. Per tant, aquesta província es troba relativament més exposada a l'evolució del cicle turístic, i particularment del turisme d'origen estranger, que entre 2003 i 2007 va suposar, en terme mitjà, el 68,5% de les pernoctacions totals en la província.

Quadre 4.2. Girona, pes a Espanya i Catalunya

AI PIB (%) (2000-2005)		
	A Espanya	A Catalunya
	1,8	9,3
AI Sector Turístic (%) (2003-2007)		
	A Espanya	A Catalunya
Viatgers	3,9	22,8
Pernoctacions	4,4	27,3

Font: SEE BBVA amb dades INE

El nombre de pernoctacions en hotels registra en els últims trimestres una clara desaceleració, que s'intensifica a partir de juliol de 2008, i que porta a taxes de creixement negatives a partir de setembre. No obstant això, aquest comportament és resultat d'una evolució divergent entre el turisme nacional, amb caigudes anuals en tot 2008, i del turisme estranger, amb creixements sostinguts, encara que decreixents, durant el mateix període.

Mercat de treball, ajustament més intens que el de l'economia catalana

Des d'una perspectiva de llarg termini, Girona manté un diferencial positiu amb la resta d'Espanya quant al nivell de la seva taxa d'activitat i de la seva taxa d'ocupació. Com a resultat, la taxa d'atur de Girona s'ha mantingut la major part de les tres darreres dècades per sota de les mitjanes nacional i catalana. L'especialització productiva de Girona també es reflecteix en el comportament de la seva taxa d'atur, més estacional que a la resta d'Espanya.

Quadre 4.3. Girona, Catalunya i Espanya, mercat laboral

Espanya			
	Taxa d'Activitat	Taxa d'Ocupació	Taxa d'Atur
1977	51,6	49,0	5,2
1987	50,2	40,1	20,2
1997	51,6	41,0	20,6
2007	58,9	54,0	8,3
Catalunya			
	Taxa d'Activitat	Taxa d'Ocupació	Taxa d'Atur
1977	53,2	51,1	3,8
1987	53,9	43,0	20,2
1997	55,7	46,2	17,1
2007	62,5	58,4	6,5
Girona			
	Taxa d'Activitat	Taxa d'Ocupació	Taxa d'Atur
1977	59,5	58,4	1,8
1987	57,6	52,8	8,4
1997	59,0	52,1	11,7
2007	65,7	60,4	8,1

Font: SEE BBVA amb dades EPA, INE

No obstant, en l'últim any i mig aquesta tendència s'ha revertit, situant-se la taxa d'atur de la província en el tercer trimestre de 2008 en el 10,7% de la població activa, gairebé dos punts per sobre del terme mitjà català, encara que per sota de la mitjana espanyola (11,3%). L'adversa evolució conjuntural del mercat laboral a Girona, més intensa que la de l'economia catalana, es reflecteix també en la creació d'ocupació. El nombre d'afiliacions a la Seguretat Social ve registrant creixements negatius en els últims mesos, observant-se, en aquest sentit, caigudes més intenses a Girona que a la resta de Catalunya i al conjunt d'Espanya. L'existència d'una especialització productiva esbiaixada de forma creixent cap a les activitats de construcció resultaria coherent amb el comportament actual del mercat laboral en la província.

Intensa caiguda en els indicadors d'activitat i despesa

L'adversa situació conjuntural per la qual travessen les economies espanyola, catalana i gironina es reflecteix també en la desfavorable evolució de diferents indicadors d'activitat i despesa. Aquests indicadors registren des de fa ja alguns mesos una clara desacceleració, reflectint el fet que els agents privats (llars i empreses) estan posposant les seves decisions de consum i inversió.

En aquest sentit, segons les últimes xifres de la Direcció General de Tràfic (DGT), les matriculacions de turismes en la província de Girona van caure entre gener i desembre de 2008 un 31,7% en termes interanuals, per sobre dels nivells registrats a Catalunya (-29,3%) i a la resta d'Espanya (-27,5%).

Creixement de les exportacions en un entorn incert

Des d'una perspectiva de llarg termini s'observa com la província de Girona ha anat guanyant pes en les exportacions espanyoles fins a aproximar-se a registres coherents amb la seva importància en termes de PIB. En el context actual, el comportament del sector exterior podria ser un element de suport de l'economia de Girona, ja que les exportacions de la província s'han vingut comportant de forma més dinàmica en els últims mesos. No obstant això, tenint en compte que Alemanya, França, Itàlia i Regne Unit són la destinació del 63% de les exportacions de Girona i que la seva conjuntura actual és desfavorable -en el tercer trimestre de 2008 Alemanya va créixer un -0,5%, França un 0,2%, Itàlia un -0,5% i el Regne Unit un -0,6%-, l'entorn exportador és, si més no, incert.

Finalment, quant a l'estructura exportadora de Girona cap a la resta del món, destaca el pes de la branca d'alimentació, clarament per sobre dels termes mitjans nacional i català, en línia, en qualsevol cas, amb el pes que aquesta branca d'activitat té en l'estructura productiva de la província i que en l'actual context econòmic podria suposar un element de suport per a la seva economia, tal com es reflecteix en l'evolució recent de les exportacions, en tractar-se d'un sector de consum no cíclic.

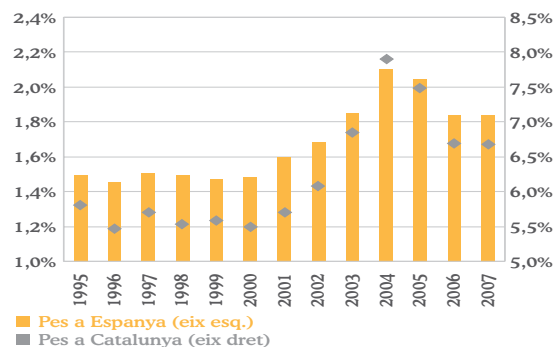
Situació i perspectives: l'Enquesta d'Activitat Econòmica BBVA de Girona

L'Enquesta d'Activitat Econòmica BBVA² de l'economia catalana permet realitzar una desagregació territorial per províncies de les respostes que s'hi recullen. La informació d'aquestes enquestes trimestrals permet obtenir una visió molt aproximada de la situació econòmica, tant de Catalunya en el seu conjunt com d'alguna de les seves províncies per separat, podent ser utilitzades, per tant, com a termòmetre del clima econòmic de la regió i permetent, al mateix temps, aproximar la senda de creixement del PIB de Catalunya.

² Veure annex metodològic.

Gràfic 4.13.

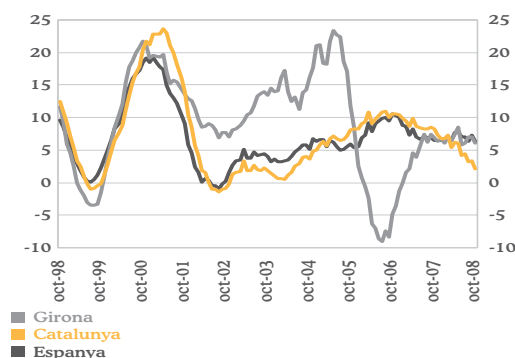
Girona, importància relativa en les exportacions

Font: SEE BBVA amb dades Datacomex

Gràfic 4.14.

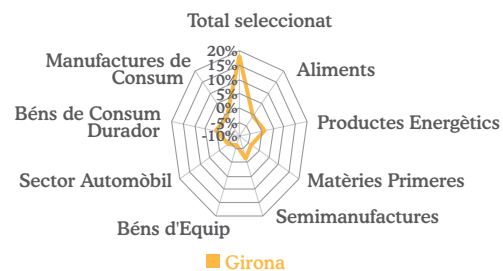
Girona, exportacions (Suma mòbil 12 mesos, var. interanual, %)

Font:SEE BBVA amb dades Datacomex

Gràfic 4.15.

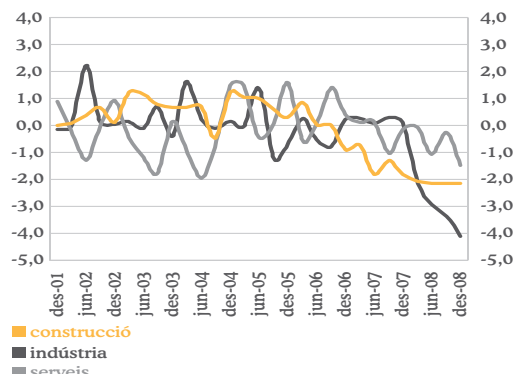
Girona, estructura exportadora en 2007 Diferencial respecte al terme mitjà català

Font: SEE BBVA amb dades Datacomex

Gràfic 4.16.

Girona, índex de sentiment econòmic per sectors productius (Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

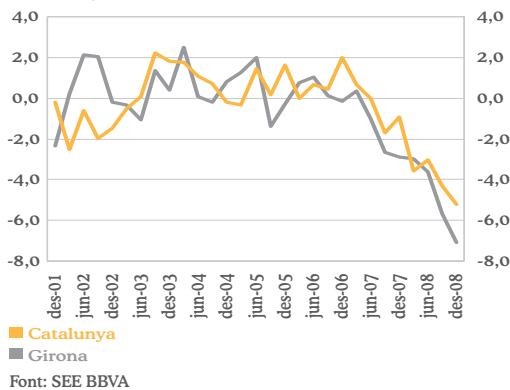

Font: Enquesta d'Activitat Econòmica SEE BBVA

Gràfic 4.17.

Indicador BBVA de l'economia catalana

(Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

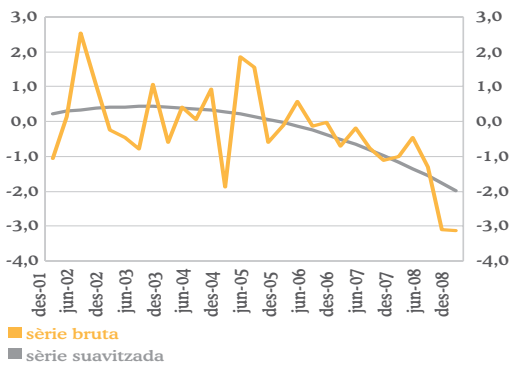
En el cas de la província de Girona, tant la sèrie de respostes a la pregunta sobre l'activitat econòmica en el trimestre en curs com la d'expectatives empresarials per al trimestre següent presenten una clara tendència descendent, reflectint, en definitiva, la intensitat del procés d'ajustament (tot i que les dades brutes semblen evidenciar una lleu millora de caràcter conjuntural). Per la seva banda, si es compara l'evolució de l'Indicador BBVA de Girona amb el del conjunt de Catalunya, s'observa que l'ajustament en marxa s'inicia amb anterioritat a Girona i que la seva intensitat és major que a Catalunya, fet que sembla coherent tenint en compte la major exposició relativa de Girona a l'intens ajustament pel qual travessen les activitats de construcció residencial.

Quant als sectors d'activitat, la informació procedent de l'enquesta coincideix amb els indicadors de conjuntura disponibles per a la província: una clara tendència a la baixa en les activitats de construcció i indústria i un descens menys pronunciat en els serveis, fonamentalment el turisme.

Gràfic 4.18.

Girona, índex d'activitat econòmica

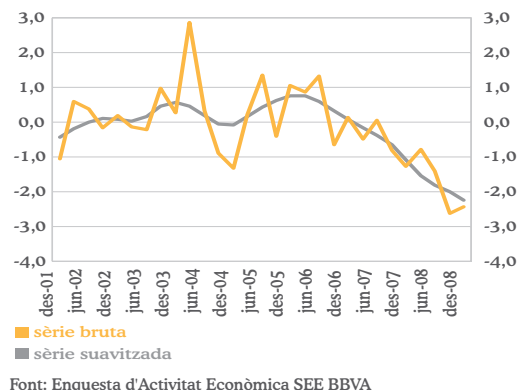
(Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

Gràfic 4.19.

Girona, índex d'expectatives empresarials

(Desviacions normalitzades respecte del promig històric)

Interessats dirigir-se a:

Servicios Generales Difusión BBVA Gran Vía 1 planta 2 48001 Bilbao T 34 944 876 231 F 34 944 876 417 www.bbva.es

Servei d'Estudis Econòmics:

Director:

José Luis Escrivá

Economistes en Cap:

Europa i Espanya: Rafael Doménech

Europa: Miguel Jiménez

Espanya: Miguel Cardoso

Escenaris Financers i Econòmics: Mayte Ledo

Anàlisi Quantitatiu: Giovanni Di Placido

Tendències Globals: David Tuesta

Escenaris Financers: Daniel Navia

Anàlisi Sectorial: Ana Rubio

Estats Units i Mèxic: Jorge Sicilia

Estats Units: Nathaniel Karp

Mèxic: Adolfo Albo

Anàlisi Macroeconòmic Mèxic: Julián Cubero

Economies Emergents: Alicia García-Herrero

Anàlisi Transversal Emergents: Sonsoles Castillo

Xina: Li-Gang Liu

Àsia ex Xina: Ya-Lan Liu

Sudamèrica i Xile: Joaquín Vial

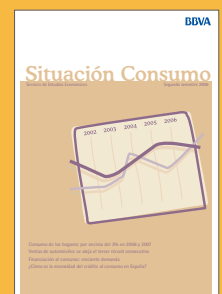
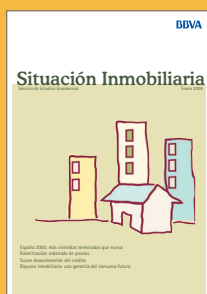
Argentina: Ernesto Gaba

Colòmbia: Juana Patricia Téllez

Perú: Hugo Perea

Veneçuela: Óscar Carvallo

altres publicacions

Aquest és un document preparat pel Servei d'Estudis Econòmics del Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A. (BBVA) pel seu propi compte, i es subministra només amb una finalitat informativa. Les opinions, estimacions, prediccions i recomanacions que s'expressen en aquest document es refereixen a la data que apareix en el mateix, pel que poden experimentar canvis com a conseqüència de la fluctuació dels mercats.

Les opinions, estimacions, prediccions i recomanacions contingudes en aquest document es basen en informacions que s'han obtingut de fonts considerades fiables, però cap garantia, expressa o implícita, es concedeix per BBVA sobre la seva exactitud, integritat o correcció.

El present document no constitueix una oferta, invitació o incitació per a la subscripció o compra de valors.